

**ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΛΗΔΑΣ ΚΟΥΡΣΟΥΜΠΑ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ, ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΙΤΗΤΩΝ ΑΣΥΛΟΥ**

**ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΠΑΡΑΠΟΝΩΝ, ΜΕΛΕΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΩΝ ΦΑΚΕΛΩΝ,
ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΑΡΧΕΣ, ΜΕ ΜΚΟ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΜΕ
ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΠΑΙΔΙΑ**

Λευκωσία, Δεκέμβριος 2018

Γωνία Απελλή και Παύλου Νιρβάνα 5^{ος} Όροφος, 1496 Λευκωσία
Τηλ.: +357 22873200, Φαξ: +35722872365
Ιστοσελίδα: www.childcom.org.cy, Ηλ. Διεύθυνση: childcom@ccr.gov.cy

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

ΔΥΚΕ	Διευθύντρια/της Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας
Επιτροπή	Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού
Επίτροπος	Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού
ΛΚΥ	Λειτουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Σύμβαση	Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού
ΥΑ	Υπηρεσία Ασύλου
ΥΕ	Υπουργείο Εσωτερικών
ΥΕΠΚΑ	Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΥΚΕ	Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
ΥΥ	Υπουργείο Υγείας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
B. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	4
Γ. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ 2015-18	6
Δ. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ	7
Ε. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ	11
E.1. Θεσμικό πλαίσιο	11
E.1.1. Γενικά σχόλια	11
E.1.2. Η Κυπριακή διαδικασία και πρακτική	15
E.2. Διαπιστώσεις	19
E.3. Συστάσεις	23
Η. ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ	25

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ 2015-18

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η παρούσα Έκθεση συντάχθηκε στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που μου παρέχονται από τους περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμους του 2007 και 2014 [N.74(I)/2007 και N.44(I)/2014] και ιδιαίτερα τα άρθρα 4(1)(ε), (θ), (2)(δ) και (ι), στη βάση διερεύνησης παραπόνων.
2. Σχετική με θέματα που αφορούν τους ασυνόδευτους ανηλίκους είναι η **«Θέση της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Λήδας Κουρσουμπά αναφορικά με τον πρωταρχικό χειρισμό ασυνόδευτων παιδιών, Νοέμβριος 2014»¹**, (στο εξής η «Θέση-2014»). Η Θέση-2014 καταπιάνεται με τις Κατευθυντήριες Γραμμές και διαδικαστικές εγγυήσεις που πρέπει να εφαρμόζονται, στα πρώτα στάδια της μεταχείρισης των ασυνόδευτων παιδιών ανεξαρτήτως νομικού καθεστώτος. Περαιτέρω, στη βάση της διερεύνησης παραπόνων που μου είχαν τότε υποβληθεί, προέβηκα σε διαπιστώσεις σε σχέση με **κενά και παραλείψεις σε επίπεδο νομοθεσίας, διαδικασιών και διοικητικών πρακτικών**, καθώς και σε συγκεκριμένες **εισηγήσεις**, ώστε τα ασυνόδευτα παιδιά να έχουν, ενόψει της ηλικίας και της ευάλωτης κατάστασής τους, τη νομικά επιβαλλόμενη μεταχείριση. Έκτοτε, έχουν προωθηθεί, από τις αρμόδιες Αρχές σημαντικές θεσμικές αλλαγές σε κάποιες πτυχές της μεταχείρισης των ασυνόδευτων ανήλικων αιτητών, όπως της εκτίμησης της ηλικίας και της εκπροσώπησης ενώ σε άλλες όπως τις διαδικασίες μετάβασης στην ενηλικίωση, δεν υπήρξαν ιδιαίτερες εξελίξεις, πτυχή η οποία αποτελεί και το αντικείμενο της παρούσας Έκθεσης.
3. Η παρούσα Έκθεση επικεντρώνεται στις **διαδικασίες μετάβασης στην ενηλικίωση** των ασυνόδευτων ανήλικων αιτητών ασύλου, η οποία στηρίζεται σε διερεύνηση που πραγματοποιήθηκε την περίοδο 2015 μέχρι Σεπτέμβριο 2018. Η παρούσα Έκθεση είναι μία, από σειρά, τριών Εκθέσεων, οι οποίες στηρίζονται στη διερεύνηση της συγκεκριμένης περιόδου. Οι δύο άλλες Εκθέσεις της σειράς, πραγματεύονται, αντίστοιχα, την εκτίμηση της ηλικίας και την εκπροσώπηση των ασυνόδευτων ανήλικων αιτητών ασύλου.

B. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

4. Μια από τις ομάδες των παιδιών που μετακινούνται είναι τα **ασυνόδευτα (unaccompanied) παιδιά και τα χωρισμένα (separated) από την οικογένειά τους παιδιά**. **Ασυνόδευτα παιδιά** (αποκαλούνται και **ασυνόδευτοι ανήλικοι**) είναι τα παιδιά, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους και τους άλλους συγγενείς και τα οποία δεν συνοδεύονται από τον κατά νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο για την επιμέλειά τους ενήλικα. **Χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά** είναι τα

¹ Για τη Θέση βλέπε στο www.childcom.org.cy, στο σύνδεσμο *Επίσημες Θέσεις/Εκθέσεις/Πορίσματα της Επιτρόπου*.

παιδιά, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους ή από τον υπεύθυνο κατά το νόμο ή το έθιμο για την επιμέλειά τους ενήλικα, αλλά όχι κατ' ανάγκην από άλλους συγγενείς τους. Κατά συνέπεια, μπορεί να πρόκειται για παιδιά που συνοδεύονται από άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειάς τους.² (Στο εξής, στην παρούσα Έκθεση όπου γίνεται αναφορά σε ασυνόδευτα παιδιά θα ισχύει και για τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά).

5. Δεδομένης της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης που ταλανίζει την γεωγραφική περιοχή γύρω από την Κύπρο, παρατηρείται, τα τελευταία χρόνια, συνεχής ροή ασυνόδευτων παιδιών, τα οποία χρησιμοποιούν την Κύπρο, κυρίως ως ενδιάμεσο σταθμό, προκειμένου να φτάσουν σε άλλες χώρες της Ευρώπης και να αναζητήσουν καθεστώς διεθνούς προστασίας. Η πλειοψηφία των παιδιών αυτών προέρχονται από Συρία, Σομαλία καθώς και άλλες Αφρικανικές χώρες όπως Κόγκο, Νιγηρία, Ακτή Ελεφαντοστού. Με βάση στατιστικά δεδομένα της Υπηρεσίας Ασύλου³, αφίχθηκαν στην Κύπρο το 2016, 216, το 2017, 224 και το 2018 (Ιανουάριο-Οκτώβριο) 192, ασυνόδευτα παιδιά αιτητές ασύλου.
6. Όπως προαναφέρθηκε, η παρούσα Έκθεση είναι μια, από **σειρά τριών Εκθέσεων**, όπου, πραγματεύονται αντίστοιχα, την πτυχή, **της εκτίμησης της ηλικίας, της εκπροσώπησης και της μετάβασης στην ενηλικίωση** των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου. Οι τρεις συγκεκριμένες πτυχές αποτέλεσαν το αντικείμενο μελέτης τριών ξεχωριστών μεν Εκθέσεων αλλά υπο τη μορφή σειράς, λόγω της **σύνδεσης, της συσχέτισης και αλληλεξάρτησης** που παρουσιάζουν μεταξύ τους. Η εκτίμηση της ηλικίας έχει βαρύνουσα και καθοριστική σημασία στην διασφάλιση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών, καθότι, το αποτέλεσμα της εκτίμησης, καθορίζει τελεσίδικα και αμετάκλητα, τον μετέπειτα χειρισμό τους από τις αρμόδιες Αρχές, και την πρόσβασή τους ή μη, σε ειδικά δικαιώματα. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που η διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας καταλήξει ότι το άτομο είναι παιδί, αυτό διατηρεί όλα τα ειδικά δικαιώματα σε σχέση με τις υλικές συνθήκες υποδοχής, τις διαδικασίες εξέτασης του αιτήματός του για άσυλο, περιλαμβανομένης της εκπροσώπησης του, της προστασίας του και των ευεργετημάτων και των παροχών που προβλέπονται από το κράτος για τους ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές ασύλου εν γένει, ενώ σε περίπτωση που εκτιμηθεί ως ενήλικο, τότε τερματίζονται αμέσως τα ειδικά δικαιώματα και η προστασία που ελάμβανε. Σε περίπτωση που μια τέτοια εκτίμηση είναι λανθασμένη, ο ανήλικος τότε εκτίθεται σε πολλαπλούς κινδύνους όπως τη φτώχεια, την κράτηση, την εκμετάλλευση και τη κακοποίηση αλλά και την παραβίαση των ειδικών του δικαιωμάτων στο πλαίσιο της εξέτασης του αιτήματός του για άσυλο. Επομένως, η αποτελεσματική εκπροσώπηση

---

² General Comment No. 6 (2005). Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin. CRC/GC/2005/6.

³ Στατιστικά δεδομένα που παρουσιάστηκαν, από Λειτουργό της Υπηρεσίας Ασύλου στα πλαίσια του προγράμματος ASOP4G Alliance for Children on the move Standard Operating Procedures for Guardians, στις 29/11/2018.

των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών από την πρώτη στιγμή που αυτοκαθορίζονται ως ανήλικοι και έρχονται αντιμέτωποι με τις Αρχές, είναι καθοριστικής σημασίας για την προστασία τους, από νομικής απόψεως, σε σχέση με παραλείψεις, παρατυπίες, παρανομίες που ενδεχομένως να προκύψουν όχι μόνο κατά τη διαδικασία εκτίμηση της ηλικίας αλλά **σε όλα τα στάδια της μεταχείρισής τους**, από τις αρμόδιες Αρχές. Επιπρόσθετα, η ομαλή, σταδιακή μετάβαση, των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών στην ενηλικίωση και η στήριξη των αιτητών στην ανεξαρτητοποίηση, συνεισφέρει σημαντικά στην προσαρμογή τους στις απαιτήσεις της ενήλικης ζωής καθώς και στην ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία.

Γ. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ 2015-18

7. Κατά την περίοδο 2015 μέχρι το Σεπτέμβριο 2018, διερεύνησα τις διαδικασίες που εφαρμόζονται σε σχέση με την ***εκτίμηση της ηλικίας, την εκπροσώπηση και την μετάβαση στην ενηλικίωση, των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου***. Συνοπτικά, οι ενέργειες στις οποίες προέβηκα στα πλαίσια της διερεύνησης αυτής ήταν πολυεπίπεδες και περιλαμβάνουν τα πιο κάτω:
  - I. **Διερεύνηση παραπόνων με γραπτές παρεμβάσεις** (εξατομικευμένες και ομαδικές) προς τις αρμόδιες Υπηρεσίες. Την περίοδο 2015-18, διερεύνησα μετά από υποβολή παραπόνου ή/και αυτεπάγγελτα **44 περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου**, οι οποίες αφορούσαν τη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας, της νομικής εκπροσώπησης και των διαδικασιών μετάβασης που εφαρμόστηκαν στο στάδιο της ενηλικίωσής τους, ή κατά τη μετάβαση στην ανεξαρτητοποίηση, μετά από εκτίμηση των Αρχών ότι πρόκειται για ενήλικα άτομα. Στις παρεμβάσεις υποβάλλονταν εξατομικευμένα για την κάθε περίπτωση ερωτήματα καθώς και γενικά ερωτήματα όσον αφορά την πολιτική, τις διαδικασίες και τις διοικητικές πρακτικές που εφαρμόζονται.
  - II. **Συναντήσεις Λειτουργών του Γραφείου μου με εκπροσώπους της Υπηρεσίας Ασύλου (ΥΑ)**, με στόχο τη διερεύνηση της διαδικασίας εκτίμησης της ηλικίας που εφαρμόζει η ΥΑ για τους ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές.
  - III. **Συνάντηση Λειτουργών του Γραφείου μου με εκπροσώπους των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ)**, με στόχο τη διερεύνηση του τρόπου άσκησης της κηδεμονίας και εκπροσώπησης των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών.
  - IV. **Συνάντηση Λειτουργών του Γραφείου μου με εκπροσώπους Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ)** που δραστηριοποιούνται με την ομάδα των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών, με στόχο τη διερεύνηση όλων των θεμάτων που τους αφορούν.
  - V. **Πολυθεματική συνάντηση** με εκπροσώπους των Ιατρικών Υπηρεσιών, των Οδοντιατρικών Υπηρεσιών, της Υπηρεσίας Ασύλου, της UNHCR και της Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με τη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας και τις

διαδικασίες μετάβασης που εφαρμόστηκαν σε ομάδα 5 ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών οι οποίοι κρίθηκαν ενήλικες.

- VI. **Μελέτη φακέλων ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών της ΥΑ** (μετά από την υποβολή παραπόνου και αυτεπάγγελτα) για τη διερεύνηση της διαδικασίας εκτίμησης της ηλικίας που ακολουθήθηκε σε συγκεκριμένες περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών.
- VII. **Μελέτη φακέλων ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών των ΥΚΕ** για τη διερεύνηση των ενεργειών του κηδεμόνα κατά τη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας τους και της μεταχείρισης που έτυχαν αφότου κρίθηκαν ως ενήλικα άτομα.
- VIII. **Επισκέψεις της Επιτρόπου και Λειτουργών του Γραφείου της, σε 3 Ιδρύματα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων Αιτητών** (Σπίτι της Ελπίδας στη Λευκωσία, Πλαίσιο Ασυνόδευτων Αγοριών στη Λάρνακα και Πλαίσιο Ασυνόδευτων Κοριτσιών στη Λάρνακα). Κατά τις επισκέψεις αυτές πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με τους αρμόδιους Λειτουργούς Κοινωνικών Υπηρεσιών (ΛΚΥ) και το ιδρυματικό προσωπικό, με στόχο την ενημέρωση σχετικά με τη φροντίδα και προστασία που παρέχεται στους ανήλικους στα συγκεκριμένα ιδρύματα.
- IX. Κατά τις πιο πάνω επισκέψεις, είχα **ομαδικές συναντήσεις με τους ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές** που φιλοξενούνται στα συγκεκριμένα ιδρύματα και έλαβα τις απόψεις τους για όλα τα πιο πάνω θέματα. Περαιτέρω Λειτουργός του Γραφείου μου είχε **εξατομικευμένη συνέντευξη με αιτητή ο οποίος κρίθηκε μετά από διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας, ως ενήλικας.**

Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ- ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ 2015-18** της παρούσας Έκθεσης.

Δ. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

- 8. Η **Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού** (Άρθρο 3), είναι μια από τις τέσσερις βασικές Αρχές της **Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (στο εξής «η Σύμβαση»)** η οποία είναι θεμελιώδους σημασίας, και πρώτιστης προτεραιότητας που σύμφωνα και με την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών (στο εξής «η Επιτροπή»), πρέπει να λειτουργεί καθοδηγητικά στο πλαίσιο εφαρμογής των άλλων δικαιωμάτων. Η εν λόγω Αρχή καθορίζει ότι, σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν στα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής ευημερίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές Αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να **λαμβάνεται, πρωτίστως, υπόψη το συμφέρον του παιδιού**. Επιπλέον, το κράτος οφείλει να **εξασφαλίζει στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα**, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων

του, ή των προσώπων που είναι νομικά υπεύθυνοι γι' αυτό και να παίρνουν για τον σκοπό αυτό όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.

9. Δεδομένου ότι, σε κάθε απόφαση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη «πρωτίστως το συμφέρον του παιδιού» εξυπακούεται ότι, το συμφέρον του παιδιού έχει προτεραιότητα έναντι άλλων πτυχών/παραγόντων που πιθανόν να εμπλέκονται/επηρεάζονται από μια απόφαση/ενέργεια στο πλαίσιο της εφαρμογής μεταναστευτικής πολιτικής. Η έμφαση που δίνει η Σύμβαση στο συμφέρον του παιδιού στηρίζεται στην ιδιαίτερα ευάλωτη κατάστασή του, η οποία οφείλεται στην εξάρτησή του από τους ενήλικες, το βαθμό ωριμότητας και το επίπεδο ανάπτυξης των δεξιοτήτων του και στο ότι, πολύ συχνά, δεν δίνεται «φωνή» στην άποψή του. Με την αποτελεσματική εφαρμογή της Αρχής του Συμφέροντος ενός παιδιού, ουσιαστικά, στόχος είναι το παιδί να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα που του αναγνωρίζει η Σύμβαση και να έχει υγιή και σφαιρική ανάπτυξη.
10. Σχετικά με την εφαρμογή της Αρχής της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού, η Επιτροπή⁴ επισημαίνει ότι, επιβάλλεται με τη συμμετοχή όλων των φορέων, η ανάπτυξη **προσέγγισης βασισμένης στα δικαιώματα** ώστε να εξασφαλιστεί η ολιστική σωματική, ψυχολογική, ηθική και πνευματική ακεραιότητα των παιδιών και η προώθηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς τους. Ως εκ τούτου, κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης που είναι δυνατό να επηρεάσει ένα παιδί ή ομάδα παιδιών, θα πρέπει να γίνεται **αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων (θετικών ή αρνητικών) της απόφασης**, στο εν λόγω παιδί/παιδιά και για τον καθορισμό του συμφέροντος του παιδιού πρέπει να διασφαλίζονται όλες οι απαραίτητες **διαδικαστικές εγγυήσεις** όπως ο **ξεκάθαρος καθορισμός κριτηρίων, ο ενιαίος χειρισμός καθώς και ο διυπηρεσιακός συντονισμός και συνεργασία μεταξύ συναρμόδιων Υπηρεσιών**. Οι διαδικαστικές εγγυήσεις, αποτελούν τα εχέγγυα για την εγκυρότητα και αξιοπιστία της διαδικασίας αξιολόγησης και προσδιορισμού του συμφέροντος του παιδιού και ότι στη βάση αυτής, λήφθηκε η καλύτερη δυνατή απόφαση για το παιδί. Σημαντική, επιπρόσθετα, υποχρέωση κάθε ιδιωτικού ή δημόσιου οργανισμού, είναι να είναι σε θέση να **δικαιολογήσει και να τεκμηριώσει επαρκώς** το πώς σε μια απόφαση που αφορά/επηρεάζει παιδί, λήφθηκε πρωτίστως, υπόψη το συμφέρον του παιδιού. Η Επιτροπή τονίζει ότι το συμφέρον του παιδιού πρέπει να καθοδηγεί και τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τις διοικητικές Αρχές, μεταξύ άλλων, στους **τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης**.

---

⁴General Comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration, CRC/C/GC/14, (art. 3, para. 1).

11. Όσον αφορά στη μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών, η Επιτροπή⁵ επισημαίνει ότι, σε κάθε ένα από τα στάδια του κύκλου της μετακίνησής τους και σε κάθε απόφαση που επηρεάζει το παιδί, πρέπει να γίνεται, προσδιορισμός του συμφέροντός του. Η διαδικασία αξιολόγησης θα πρέπει να πραγματοποιείται σε φιλικό περιβάλλον, από ειδικευμένους επαγγελματίες εκπαιδευμένους σε τεχνικές συνέντευξης, ευαισθητοποιημένες σε θέματα ηλικίας και φύλου. Βασικές διαδικαστικές εγγυήσεις για τη διασφάλιση του συμφέροντος των ασυνόδευτων παιδιών είναι ο διορισμός του κηδεμόνα και, επίσης, ο διορισμός νομικού εκπροσώπου.
12. Το συμφέρον του παιδιού σπάνια καθορίζεται από ένα ενιαίο, επιτακτικό παράγοντα, αλλά απαιτεί, κυρίως λόγω του αδιαίρετου χαρακτήρα της Σύμβασης και της αλληλεξάρτησης των προνοιών της, την εφαρμογή μιας **θεσμοθετημένης Διαδικασίας Προσδιορισμού του Συμφέροντος (Best Interest Determination, BID)** η οποία να λαμβάνει υπόψη όλο το φάσμα των δικαιωμάτων του παιδιού.⁶ Επομένως, όσον αφορά τον προσδιορισμό του συμφέροντος των ασυνόδευτων παιδιών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, η **Αρχή της Μη Διάκρισης** (Άρθρο 2), το δικαίωμα στην **οικογενειακή επανένωση** (Άρθρο 10), το δικαίωμα στην **εναλλακτική μορφή φροντίδας** (Άρθρο 20), το δικαίωμα ότι κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο **αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή και στην οικογένειά του** (Άρθρο 16), το δικαίωμα των παιδιών που επιζητούν να αποκτήσουν το νομικό καθεστώς του **πρόσφυγα**, να τυγχάνουν της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, (Άρθρο 22), η **Αρχή της Συμμετοχής**, η οποία καθορίζει το δικαίωμα, στο παιδί που είναι ικανό να σχηματίσει τις δικές του απόψεις, της ελεύθερης έκφρασης των απόψεών του, σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά, δίνοντας στις απόψεις του το απαιτούμενο βάρος, σύμφωνα με την ηλικία του και το βαθμό ωριμότητάς του, (Άρθρο 12), η **Αρχή του Δικαιώματος στη Ζωή, στην Επιβίωση και στην Ανάπτυξη** (Άρθρο 6), το δικαίωμα των παιδιών για προστασία λόγω ένοπλων συγκρούσεων, (Άρθρο 38), το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατόν επίπεδο υγείας και να επωφελείται από τις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης αναπήρων (Άρθρο 24), και το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του, (Άρθρο 27). (Αναλυτικά για τις γενικές Αρχές και τα ειδικά δικαιώματα των ασυνόδευτων παιδιών, της Σύμβασης και της Νομολογίας της, βλέπε στη Θέση-2014⁷, παραγράφοι 40-53).

---

⁵ General Comment No. 6 (2005). Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin. CRC/GC/2005/6, (par.19-21).

⁶ UNHCR Guidelines on Formal Determination of the Best Interests of the Child, Provisional release, May 2006, (page 31).

⁷ Για τη Θέση βλέπε στο www.childcom.org.cy, στο σύνδεσμο *Επίσημες Θέσεις και Εκθέσεις της Επιτροπής*.

13. Ο ΟΗΕ, καθόρισε **Κατευθυντήριες Γραμμές και Διαδικασίες** οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται για το χειρισμό των ασυνόδευτων παιδιών. Δύο από τις σημαντικότερες διαδικαστικές εγγυήσεις, οι οποίες έχουν καθοριστικό ρόλο στην διασφάλιση του συμφέροντος των ασυνόδευτων παιδιών, και επομένως πρέπει να γίνει εκ νέου αναφορά στην παρούσα Έκθεση είναι, **ο διορισμός κηδεμόνα και νομικού εκπροσώπου**. Όσον αφορά την **κηδεμονία**, το κράτος οφείλει να δημιουργήσει το νομικό πλαίσιο ώστε, αμέσως μόλις εντοπίζεται/αναγνωρίζεται ασυνόδευτο παιδί, να διορίζεται, από ανεξάρτητο και διαπιστευμένο οργανισμό, κηδεμόνας ή σύμβουλος, ο οποίος να προστατεύει το συμφέρον του. Ο κηδεμόνας πρέπει να έχει την απαραίτητη εμπειρογνωμοσύνη όσον αφορά θέματα παιδικής πρόνοιας, ώστε να είναι σε θέση να διασφαλίσει το συμφέρον του παιδιού και ότι οι νομικές, κοινωνικές, εκπαιδευτικές, ιατρικές και ψυχολογικές του ανάγκες θα καλύπτονται στο πλαίσιο οποιασδήποτε διαδικασίας μέχρι και την εφαρμογή βιώσιμης λύσης. Για το σκοπό αυτό, ο κηδεμόνας ή σύμβουλος θα ενεργεί ως σύνδεσμος μεταξύ του παιδιού και των άλλων Υπηρεσιών/Οργανισμών, μέχρι το παιδί φτάσει σε ηλικία ενηλικίωσης ή μέχρι να εγκαταλείψει το έδαφος της χώρας. Ο κηδεμόνας πρέπει να ενημερώνεται, να προβαίνει σε συστάσεις για όλες τις αποφάσεις/ενέργειες που αφορούν το παιδί και να έχει το δικαίωμα να παρίσταται σε όλες τις διαδικασίες προγραμματισμού και λήψης αποφάσεων συμπεριλαμβανομένων των μεταναστευτικών διαδικασιών, των διευθετήσεων φροντίδας και των προσπαθειών για εξεύρεση βιώσιμης λύσης. Δεν πρέπει να επιλέγονται ως κηδεμόνες οι οργανώσεις ή οι επαγγελματίες των οποίων τα συμφέροντα μπορεί να συγκρούονται με αυτά του παιδιού. Η κηδεμονία μπορεί να ανατεθεί σε ενήλικο άτομο μέλος της οικογένειας του παιδιού, εκτός αν υπάρχει ένδειξη ότι δεν θα ήταν προς το συμφέρον του.⁸ Σε περιπτώσεις όπου τα παιδιά εμπλέκονται στις διαδικασίες ασύλου ή σε άλλες διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, θα πρέπει, εκτός από το διορισμό ενός κηδεμόνα, να διορίζεται και **νομικός εκπρόσωπος**. Τα παιδιά θα πρέπει να ενημερώνονται για όλες τις διευθετήσεις που διενεργούνται όσον αφορά την επιμέλεια και τη νομική εκπροσώπησή τους και να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις τους.⁹ (Αναλυτικά για τις υπόλοιπες Κατευθυντήριες Γραμμές και Διαδικασίες, βλέπε στη Θέση-2014, παραγράφους 60-82).

14. Η Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού, όπως και το δικαίωμα κάθε παιδιού στην προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, αποτελούν θεμελιώδη δικαιώματα, τα οποία προστατεύονται, επίσης, από τον **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης** και τη Νομολογία του ΔΕΕ, από την **Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)** και τη

---

⁸ General Comment No. 6 (2005). Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin. CRC/GC/2005/6, (par. 33, 34, 35); UNHCR Geneva (1997), Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Children Seeking asylum, (art.5.7.).

⁹ General Comment No. 6 (2005). Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin. CRC/GC/2005/6, (par. 36, 37).

Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΑΔ). Επιπρόσθετα, ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. κατοχυρώνει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα κάθε παιδιού στην προστασία και φροντίδα που απαιτείται για την καλή διαβίωσή του, το δικαίωμά του να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη του σε ζητήματα που το αφορούν, σε συνάρτηση με την ηλικία και την ωριμότητά του, το δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.

15. Σε ότι αφορά στα θέματα ασύλου οι Οδηγίες¹⁰ που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής ασύλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περιλαμβάνουν ιδιαίτερες προστατευτικές διατάξεις αναφορικά με τα ασυνόδευτα παιδιά που αιτούνται άσυλο τα οποία θα πρέπει να θεωρούνται ως ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα. Στις διατάξεις αυτές, τονίζεται η υποχρέωση των κρατών να διασφαλίζουν το συμφέρον των ασυνόδευτων παιδιών, και κατά την εκτίμηση του συμφέροντος αυτού, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη, ανάμεσα σε άλλα, τη δυνατότητα επανένωσης της οικογένειας και να αναζητούν τα μέλη της οικογένειας του ασυνόδευτου ανηλίκου, το συντομότερο δυνατόν, αφότου υποβληθεί αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας καθώς επίσης και την υποχρέωση να διορίζουν εκπρόσωπο του ασυνόδευτου παιδιού.

16. Η Κυπριακή Νομοθεσία, ενσωμάτωσε τις πλείστες πρόνοιες των πιο πάνω Οδηγιών που αφορούν τις εγγυήσεις και τα δικαιώματα των ασυνόδευτων παιδιών, αιτητών ασύλου. Συγκεκριμένα, ο **περί Προσφύγων Νόμος [Ν. 6(Ι)/2000, όπως τροποποιήθηκε]** (στο εξής ο περί Προσφύγων Νόμος) προβλέπει την εφαρμογή της Αρχής του Συμφέροντος του παιδιού κατά την εφαρμογή του Νόμου γενικά και από όλες τις Αρχές, τον **καθορισμό κηδεμόνα** και τον **καθορισμό εκπροσώπου** κατά τη διαδικασία εξέτασης της αίτησης ασύλου τους. **Η ιδιότητα του κηδεμόνα και του εκπροσώπου συμπίπτει στη/ο Διευθύντρια/τη Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΔΥΚΕ).**

Στα κεφάλαια που ακολουθούν, παρουσιάζεται αναλυτικά το θεσμικό πλαίσιο σε σχέση τις διαδικασίες μετάβασης στην ενηλικίωση.

Ε. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ

Ε.1. Θεσμικό πλαίσιο

Ε.1.1. Γενικά σχόλια

---

¹⁰ **Οδηγία 2013/33/ΕΕ** σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιатύπωση); **Οδηγία 2013/32/ΕΕ** σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιатύπωση); **Οδηγία 2011/95/ΕΕ** σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας; **Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013** για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιатύπωση).

17. Συστάσεις της διεθνούς βιβλιογραφίας για τα παιδιά υπό τη νομική φροντίδα του κράτους υποστηρίζουν την αναγκαιότητα εφαρμογής διαδικασιών και παροχής υπηρεσιών που να αποσκοπούν στην ομαλή μετάβαση των παιδιών υπο τη νομική φροντίδα του κράτους στην ενηλικίωση και την ανεξαρτητοποίηση. Συγκεκριμένα, υποστηρίζουν¹¹ ότι οι νέοι που επωφελούνται από σταδιακές, διευρυμένες και υποστηριζόμενες μεταβάσεις από τη νομική φροντίδα στην ανεξαρτητοποίηση έχουν καλύτερη πρόγνωση, σε σύγκριση με τους νέους των οποίων η φροντίδα διακόπτεται απότομα, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν φτώχεια, έλλειψη στέγης, παραβατική συμπεριφορά, κατάχρηση ουσιών, ή ακόμη και αυτοκτονία.
18. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών σε Ψήφισμά της σχετικά με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Εναλλακτική Φροντίδα Παιδιών¹², υπέδειξε, μεταξύ άλλων, τη **μετά την φροντίδα υποστήριξη (Support for aftercare)**. Ειδικότερα υποστήριξε ότι:
- Οι οργανισμοί θα πρέπει να διαθέτουν σαφή πολιτική και διαδικασίες που να διασφαλίζει την κατάλληλη μετά την ενηλικίωση φροντίδα ή/και παρακολούθηση. Η προετοιμασία των παιδιών στην αυτοδιαχείριση, ανεξαρτητοποίηση και ενσωμάτωση στην κοινότητα, επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων ζωής και τη συμμετοχή στη ζωή της τοπικής κοινότητας.
  - Η διαδικασία μετάβασης θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το φύλο, την ηλικία, την ωριμότητα και τις ιδιαίτερες περιστάσεις των παιδιών και να περιλαμβάνει συμβουλευτική και υποστήριξη. Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, όπως αναπηρίες, θα πρέπει να επωφελούνται από ένα κατάλληλο σύστημα υποστήριξης, διασφαλίζοντας, μεταξύ άλλων, την αποφυγή ιδρυματοποίησης.
  - Πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε κάθε παιδί, να διαθέτει ένα εξειδικευμένο άτομο το οποίο να το στηρίζει στις προσπάθειες ανεξαρτητοποίησης.
  - Η προετοιμασία των παιδιών στη μετέπειτα φροντίδα πρέπει να ξεκινά όσο το δυνατό πιο νωρίς και, σε κάθε περίπτωση, πολύ πριν το παιδί εγκαταλείψει τη φροντίδα.
  - Να παρέχονται ευκαιρίες εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης ως μέρος της εκπαίδευσης των δεξιοτήτων ζωής, προκειμένου τα παιδιά να βοηθηθούν στην οικονομική ανεξαρτητοποίηση.
  - Να παρέχεται πρόσβαση σε κοινωνικές, νομικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, καθώς και η κατάλληλη οικονομική στήριξη, κατά τη διάρκεια της μετέπειτα φροντίδας.

---

¹¹ Centre for Excellence for Looked After Children in Scotland (CELCIS). *Moving Forward: Implementing the 'guidelines for the alternative Care of Children'*, 2012.

¹² United Nations. Resolution adopted by the General Assembly [on the report of the Third Committee (A/64/434)] 64/142. *Guidelines for the Alternative Care of Children*, A/RES/64/142, 24 February 2010, (par. 131-136).

19. Η μοναδική πρόνοια στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Δικαίου σε σχέση με τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων κατά την ενηλικίωση περιλήφθηκε στη Οδηγία 2013/33/ΕΚ, στο [άρθρο 14(1)]. Η εν λόγω πρόνοια μεταφέρθηκε αυτούσια στον περί Προσφύγων Νόμο και προβλέπει ότι «*το δικαίωμα ανήλικων αιτητών ή ανήλικων τέκνων αιτητών για παρακολούθηση δευτεροβάθμιων σπουδών δεν επηρεάζεται από την ενηλικίωσή τους*» [άρθρο 9Η(2)].
20. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτητές/πρόσφυγες με την ενηλικίωση, χάνουν, από τη μια μέρα στην άλλη τα δικαιώματα και την προστασία που τους παρεχόταν ως παιδιά. Το φάσμα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά κατά τη μετάβασή τους στην ενηλικίωση περιλαμβάνει, απώλεια του δικαιώματος στέγασης σε ειδικές κατοικίες για ανήλικους ή σε αναδοχή, απώλεια κηδεμόνα, απώλεια εκπροσώπου, κίνδυνο κράτησης, έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματά τους ως ενήλικες.¹³ Το Συμβούλιο της Ευρώπης προέβει μαζί με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, σε έρευνα πεδίου και εξέδωσε Έκθεση¹⁴, με τίτλο «*Unaccompanied and separated asylum-seeking and refugee children turning 18: what to celebrate*» για να επιστήσει την προσοχή στα προβλήματα αυτά και για να ζητήσει από τα κράτη και τις αρμόδιες αρχές να λάβουν μέτρα για την επιτυχή μετάβαση των ασυνόδευτων παιδιών αιτητών/προσφύγων στην ενηλικίωση.
21. Η εν λόγω έκθεση αποσκοπούσε στη συλλογή δεδομένων και παραδειγμάτων σχετικά με τις πρακτικές τεσσάρων Κρατών Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, όσον αφορά τη μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων στην ενηλικίωση. Μια σημαντική διαπίστωση της έρευνας κατέδειξε ότι το νομικό πλαίσιο και οι πρακτικές που σχετίζονται με τη μετάβαση στην ενήλικη ζωή των ασυνόδευτων ανηλίκων διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους, ακόμη και μεταξύ των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Γενικά διαπιστώνεται ότι, **υπάρχουν ελάχιστα διεθνή ή ευρωπαϊκά πρότυπα ή κατευθυντήριες γραμμές ορθής πρακτικής** για το θέμα αυτό. Δύο από τις **σημαντικότερες συστάσεις** οι οποίες προέκυψαν ήταν, πρώτον, η ανάγκη για **μεγαλύτερη διαφάνεια και πρόσβαση στην πληροφόρηση που αφορά τη μετάβαση στην ενηλικίωση** και, δεύτερον, ότι, **η επιτυχής μετάβαση στην ενηλικίωση είναι προς το συμφέρον όλων, συμπεριλαμβανομένων και των κρατικών αρχών.**

22. Περαιτέρω, οι βασικές εισηγήσεις της πιο πάνω έκθεσης αφορούσαν τα εξής:

---

¹³ UNHCR/UNICEF, (2014). *Safe & Sound. What states can do to ensure respect for the best interest of unaccompanied and separated children in Europe.*

¹⁴ UNHCR/Council of Europe field research on European State practice regarding transition to adulthood of unaccompanied and separated asylum-seeking and refugee children. (2014). *Unaccompanied and separated asylum-seeking and refugee children turning 18: what to celebrate.*

1. **Ψυχολογικές επιπτώσεις.** Η ενηλικίωση έχει ιδιαίτερο αντίκτυπο, στη ψυχολογική ευημερία των ασυνόδευτων ανηλίκων και σχετίζεται άμεσα με την ευαλωτότητα και το καθεστώς τους. Πρέπει να τους παρέχεται επαρκής συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη σχετικά με τη μετάβαση στην ενηλικίωση. Αυτή η υποστήριξη πρέπει να παρέχεται αρκετά νωρίς και να παρατείνεται μετά την ενηλικίωση.
2. **Ειδικές εγγυήσεις στη διαδικασία ασύλου.** Τα ασυνόδευτα ανήλικα άτομα που ενηλικιώνονται πριν από τον οριστικό καθορισμό της αίτησής τους για άσυλο χάνουν μια σειρά συγκεκριμένων εγγυήσεων που μπορεί να επηρεάσουν την ικανότητά τους να υποστηρίξουν την υπόθεσή τους και ως εκ τούτου την έκβαση της αίτησής τους. Ορισμένες διασφαλίσεις που προβλέπονται για τους ασυνόδευτους ανήλικους θα πρέπει να επεκταθούν, όταν κριθεί σκόπιμο, μετά την ηλικία ενηλικίωσης, ώστε να μην υπονομευθεί η εξέταση της αίτησης ασύλου τους.
3. **Οικογενειακή επανένωση.** Μετά την ενηλικίωση, τα ασυνόδευτα παιδιά που αναγνωρίζονται ότι χρήζουν διεθνούς προστασίας χάνουν το δικαίωμά τους στην οικογενειακή επανένωση. Συνεπώς, η διαδικασία οικογενειακής επανένωσης τερματίζεται εάν δεν ολοκληρωθεί πριν από την ενηλικίωση. Δεδομένης της σημασίας της οικογενειακής επανένωσης για τη διευκόλυνση της μετάβασης στην ενηλικίωση είναι σημαντικό η διαδικασία να ολοκληρώνεται ακόμη και μετά την ηλικία ενηλικίωσης. Οι διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης πρέπει να επιταχυνθούν και να απλοποιηθούν.
4. **Πρόσβαση στην εκπαίδευση.** Η πρόσβαση στην εκπαίδευση μπορεί να υπονομευθεί σοβαρά με την ενηλικίωση. Η συνέχιση της εκπαίδευσης διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό τη μετάβαση στην ενήλικη ζωή στο σύνολό της. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση θα πρέπει να υποστηριχθεί περισσότερο.
5. **Πρόσβαση σε κατάλληλο κατάλυμα.** Οι ρυθμίσεις ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η μελέτη καταδεικνύει την ανάγκη να διασφαλιστεί ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θα παραμείνουν σε καταλύματα με την κατάλληλη υποστήριξη και συμβουλευτική τουλάχιστον για μια μεταβατική περίοδο μετά την ηλικία ενηλικίωσης.
6. **Απασχόληση.** Η πρόσβαση στην απασχόληση αποτελεί σημαντικό παράγοντα διευκόλυνσης για τη μετάβαση στην ενήλικη ζωή στο σύνολό της και φαίνεται ότι να συνιστά θεμελιώδη πηγή ανησυχίας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους αιτητές. Σοβαρές δυσκολίες φαίνεται να υπάρχουν ακόμη και για τους αναγνωρισμένους διεθνούς προστασίας, όπου το δικαίωμα στην εργασία είναι αναγνωρισμένο δικαίωμα. Θα πρέπει να παρέχεται κατάλληλη συμβουλευτική και υποστήριξη, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας.
7. **Πληροφόρηση.** Παρατηρείται ελλιπής ή ανεπαρκής ενημέρωση προς τους ασυνόδευτους ανήλικους σχετικά με τις συνέπειες της μετάβασης στην ενηλικίωση. Θα πρέπει να παρέχονται σαφείς πληροφορίες σχετικά με τις αλλαγές στη ζωή του ατόμου λόγω της ενηλικίωσης, ιδίως όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις.

8. **Υγεία.** Σε όλα τα κράτη μέλη στα οποία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη κατά τη διάρκεια της μελέτης, διαπιστώθηκε ότι, οι ασυνόδετοι ανήλικοι έχουν πρόσβαση, μετά την ενηλικίωση, σε δωρεάν βασική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Αυτή η καλή πρακτική θα πρέπει να ενθαρρυνθεί και, όπου χρειάζεται, να επεκταθεί και στην εξειδικευμένη περίθαλψη, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια μιας μεταβατικής περιόδου.

23. Η **Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης** με βάση την πιο πάνω Έκθεση, ενέκρινε ομόφωνα το **Ψήφισμα 1996 - Migrant children: what rights at 18?**¹⁵, με το οποίο τα κράτη μέλη καλούνται:

- I. Να λαμβάνουν υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των ασυνόδετων παιδιών τα οποία ενηλικιώνονται.
- II. Να καθιερώσουν μεταβατική κατηγορία, μεταξύ 18-25, η οποία να διευκολύνει την οικονομική, κοινωνική και την πολιτισμική τους ενσωμάτωση, διασφαλίζοντας παράλληλα μέτρα υποστήριξης και βοήθειας.
- III. Για την μεταβατική αυτή κατηγορία να διαμορφωθεί συγκεκριμένη πολιτική στην οποία να περιληφθούν μέτρα σχετικά με την πρόσβαση σε κοινωνική βοήθεια και εκπαίδευση, πρόσβαση σε πληροφόρηση, επέκταση της βοήθειας στέγασης μέχρι να βρεθούν λύσεις, πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.
- IV. Να εκπαιδεύσουν κοινωνικούς λειτουργούς για τη μεταχείριση αυτής της συγκεκριμένης μεταβατικής κατηγορίας και να αξιοποιηθεί η μάθηση και οι καλές πρακτικές άλλων χωρών.
- V. Οι τοπικές αρχές να επιδείξουν ενσυναίσθηση και δημιουργικότητα στην εκπόνηση πολιτικής για την ένταξη και τη συμμετοχή των νεαρών μεταναστών στη δημόσια ζωή.

E.1.2. Η Κυπριακή διαδικασία και πρακτική

24. Με την ενηλικίωσή τους, οι ασυνόδετοι ανήλικοι αιτητές ασύλου, εντάσσονται αμέσως, νοουμένου ότι δεν παραταθεί η παραμονή τους στο ίδρυμα που τους φιλοξενεί, στην **ομάδα των ενηλίκων αιτητών ασύλου** οι οποίοι **σύμφωνα με τους περί Προσφύγων (Συνθήκες Υποδοχής Αιτητών) Κανονισμούς του 2005 έως 2013, λαμβάνουν υλικές συνθήκες υποδοχής, σε είδος ή/και υπό τη μορφή κουπονιών που εξαργυρώνονται σε συμβαλλόμενες με τις ΥΚΕ επιχειρήσεις.** Προϋπόθεση για τη χορήγηση της συγκεκριμένης βοήθειας είναι να μην διαθέτουν οι ίδιοι οι αιτητές επαρκείς πόρους συντήρησης και να μην υπάρχει η δυνατότητα φιλοξενίας τους στο ΚΥΦΑΔΠ.

25. Η κρατική αρωγή που τους παραχωρείται, η οποία, παρεμπιπτόντως, αντιστοιχεί με το **50% του ποσού του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος**, περιλαμβάνει

---

¹⁵ Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Resolution 1996 - *Migrant children: what rights at 18?* (2014). (Origin - Text adopted by the Standing Committee, acting on behalf of the Assembly, on 23 May 2014).

καταβολή μέρος του ενοικίου σε ενοικιαζόμενους χώρους διαμονής στην κοινότητα, χορήγηση κουπονιών για τη διατροφή/ρουχισμό και μικρό αριθμό μετρητών για άλλα έξοδα. Περαιτέρω, μέχρι πρόσφατα, αποκτούσαν το δικαίωμα να εργαστούν αφότου περάσουν έξι μήνες από την καταχώρηση της αίτησής τους στους τομείς της γεωργίας, κτηνοτροφίας και αλιείας. Ο Υπουργός Εσωτερικών, εξέδωσε απόφαση, ημερομηνίας 26/10/2018, σύμφωνα με την οποία οι αιτητές ασύλου **αποκτούν το δικαίωμα να εργαστούν αφότου περάσει ένας μήνας** από την καταχώρηση της αίτησής τους [Κ.Δ.Π. 308/2018].

26. Μέχρι και τις αρχές του 2015 δεν υπήρχαν, από πλευράς ΥΚΕ γραπτές διαδικασίες μετάβασης των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων στην ενηλικίωση και ανεξαρτητοποίηση. Μεταγενέστερα, η ΔΥΚΕ με 3 Εγκυκλίους/επιστολές προς τους Επαρχιακούς Λειτουργούς ημερ. 03/02/2015¹⁶, 29/11/2016¹⁷ και 12/12/2016¹⁸ (στο εξής 1^η, 2^η και 3^η Εγκύκλιος αντίστοιχα), διαμόρφωσε γραπτές οδηγίες για κάποιες πτυχές των θεμάτων που αφορούν τις διαδικασίες μετάβασης που πρέπει οι ΛΚΥ να ακολουθούν στις περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων οι οποίοι ενηλικιώνονται. Να σημειωθεί ότι, η 2η και 3^η Εγκύκλιος ακολούθησε χρονικά την επιστολή αξιολόγησης που απέστειλα προς την Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων με θέμα *«Μεταβατικές διαδικασίες για ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές/πρόσφυγες που ενηλικιώνονται και για, κατ' ισχυρισμό, ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές, τους οποίους οι Αρχές κρίνουν ως ενήλικα άτομα»*¹⁹, στις οποίες φαίνεται να υιοθετήθηκαν κάποιες από τις εισηγήσεις που περιλήφθηκαν στην εν λόγω αξιολόγηση (βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Ομαδοποιημένη περίπτωση II).

27. Συγκεκριμένα, στην 2^η Εγκύκλιο, καθορίζονται γραπτώς οι διαδικασίες για τη διαχείριση των οικονομικών θεμάτων της ομάδας των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών που ενηλικιώνονται και στην 3^η Εγκύκλιο, περιλήφθηκαν διαδικασίες και για την ομάδα των αιτητών που κρίνονται από τις Αρχές ως ενήλικες. Παράλληλα στην 3^η Εγκύκλιο περιλήφθηκαν νέες ή αναθεωρημένες οδηγίες προκειμένου να αντιμετωπιστούν θέματα που αφορούν τη φιλοξενία των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών στις διάφορες δομές, τα οποία προέκυψαν λόγω των αυξημένων ροών ασυνόδευτων παιδιών και της πληρότητας των δομών. Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνεται στην εν λόγω Εγκύκλιο *«σημαντικός αριθμός παιδιών είναι πέραν των (17) ετών (οπότε επίκειται άμεσα η ενηλικίωση τους) όπως επίσης πολλοί είναι ενήλικες, κατάσταση που προκύπτει κυρίως μετά από τα αποτελέσματα των ιατρικών*

¹⁶ Εγκύκλιος/επιστολή της ΔΥΚΕ προς τους Επαρχιακούς Λειτουργούς, με ημερ. 03/02/2015 και Αρ. Φακ.: 11.11.19.

¹⁷ Εγκύκλιος/επιστολή της ΔΥΚΕ προς τους Επαρχιακούς Λειτουργούς, με ημερ. 29/11/2016 και Αρ. Φακ.: 11.06.040/11.11.71.

¹⁸ Εγκύκλιος/επιστολή της ΔΥΚΕ προς τους Επαρχιακούς Λειτουργούς, με ημερ. 12/12/2016 και Αρ. Φακ.: 11.11.042.13.

¹⁹ Παρέμβαση αξιολόγησης της Επιτρόπου προς την Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με ημερ. 06/10/2016 και Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.11.44.01, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.32, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.33, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.34, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.35, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.36, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.37, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.38, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.39.

εξετάσεων. Με βάση τα δεδομένα αυτά είναι καθοριστικής σημασίας οι άμεσες ενέργειες αποκατάστασης τους εκτός Ιδρυμάτων.»

28. Παρόλο ότι, η συνολική πληροφόρηση σχετικά με το θέμα είναι διασκορπισμένη στις 3 πιο πάνω εγκυκλίους, με αποτέλεσμα να μην γίνεται αμέσως αντιληπτό ποια οδηγία υπερισχύει, αντιλαμβάνομαι ότι, **οι διαδικασίες των ΥΚΕ για τα ασυνόδευτα παιδιά που ενηλικιώνονται** είναι οι εξής:

I. Εκπαίδευση:

- Στην 1^η Εγκύκλιο είχε καθοριστεί ότι σε περίπτωση που οι ανήλικοι φοιτούν σε σχολείο ενδεικνύεται η παράταση της παραμονής τους στο ίδρυμα, μέχρι και την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς. Παρόλα αυτά η εν λόγω διαδικασία, διαφοροποιείται στην 3^η Εγκύκλιο, και καθορίστηκε ότι η απόφαση για παράταση της διαμονής παιδιού στο ίδρυμα μέχρι την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς **δεν θα εφαρμόζεται καθολικά αλλά θα λαμβάνεται με βάση τα δεδομένα της κάθε περίπτωσης.**

II. Ενημέρωση:

- Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτητές, πριν την ενηλικίωσή τους ενημερώνονται και συμμετέχουν στις επιλογές αποκατάστασής τους (παράταση διαμονής στο ίδρυμα, μετακίνηση στο ΚΥΦΑΔΠ, υλικές συνθήκες υποδοχής αιτητών εκτός του ΚΥΦΑΔΠ) (1^η Εγκύκλιος).
- Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι με αναγνωρισμένο καθεστώς διεθνούς προστασίας ενημερώνονται για το δικαίωμα υποβολής αίτησης ΕΕΕ (1^η Εγκύκλιος).

III. Οικονομικά θέματα:

- Στα άτομα με αναγνωρισμένο καθεστώς διεθνούς προστασίας, μέχρι την εξέταση του αιτήματος για ΕΕΕ και εφόσον δεν είναι δυνατή η εξεύρεση άλλων πηγών εισοδήματος ή διευθετήσεων, θα παρατείνεται η διαμονή τους σε κρατικό ίδρυμα με καταβολή τροφείων/επιδόματος μικροεξόδων, μέχρι την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς ή της αποκατάστασής τους που δεν μπορεί να ξεπερνά τους 9 μήνες (1^η Εγκύκλιος).
- Στους αιτητές που θα αποφασίζεται παράταση της διαμονής τους στο ίδρυμα θα συνεχίζεται η καταβολή των τροφείων/επιδόματος μικροεξόδων μέχρι και τη λήξη της σχολικής χρονιάς (1^η Εγκύκλιος).
- Για σκοπούς κάλυψης των υλικών συνθηκών υποδοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών, οι ΥΚΕ θα παραλαμβάνουν αιτήσεις (ΥΚΕ 178) ένα μήνα πριν την ενηλικίωσή τους (2^η Εγκύκλιος).
- Οι αιτήσεις θα καταχωρούνται στο μηχανογραφημένο σύστημα και αφού ελεγχθούν ότι συνοδεύονται από όλα τα απαραίτητα έγγραφα/πιστοποιητικά θα δίνεται προέγκριση για παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής, από την ημερομηνία ενηλικίωσης των αιτητών και εξόδου τους από τη Στέγη (2^η Εγκύκλιος).
- Δέκα μέρες πριν από την επικείμενη ημερομηνία μετακίνησης των ανηλίκων σε νέο χώρο διαμονής, το Διευθύνων πρόσωπο της Στέγης θα ενημερώνει τους αρμόδιους ΛΚΥ ώστε να προωθούνται οι διαδικασίες έκδοσης των

δελτίων για είδη τροφής και ρουχισμού και χρηματικής βοήθειας (2^η Εγκύκλιος).

- Κατά την έξοδο από τη Στέγη σε συνεργασία με τον αρμόδιο ΛΚΥ οι αιτητές θα λαμβάνουν σε μετρητά, αναλογία ποσού για την κάλυψη μικροεξόδων και αναλογίας σε κουπόνια για τον τρέχοντα μήνα. Στην περίπτωση που προσκομιστεί ενοικιαστήριο έγγραφο θα παραχωρείται ενοίκιο για ένα μήνα σε μετρητά. Το ποσό μπορεί να δοθεί στον αιτητή ή απευθείας στον ιδιοκτήτη με την προσκόμιση απόδειξης είσπραξης (2^η Εγκύκλιος) .
- Δεδομένου ότι έχει εξασφαλιστεί η συγκατάθεση των ασυνόδευτων που βρίσκονται κοντά στην ενηλικίωση θα μπορούσε μέρος του επιδόματος προσωπικών μικροεξόδων να φυλάγεται για τα πρώτα έξοδα τους μετά την έξοδο από το ίδρυμα (3^η Εγκύκλιος).

IV. Απόφαση αποκατάστασης/συνεργασία με ΜΚΟ

- Η απόφαση για παράταση παραμονής ασυνόδευτου ανήλικου μετά την ενηλικίωση θα λαμβάνει υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά και περιστάσεις κάθε ατόμου, καθώς και τις δυνατότητες προώθησης άλλων διευθετήσεων με επίκεντρο την καλύτερη δυνατή μετάβαση του ατόμου στην ανεξάρτητη διαβίωση (1^η Εγκύκλιος).
- Κατά την διαδικασία αποκατάστασης θα ήταν βοηθητικό να γίνεται συνεργασία με ΜΚΟ, ώστε να εξασφαλίζονται τα είδη πρώτης ανάγκης. Επίσης να ενθαρρύνονται να εξασφαλίζουν υποστατικά για συγκατοίκηση 3-4 ατόμων μαζί ώστε να μοιράζονται τα λειτουργικά έξοδα του σπιτιού και να εξασφαλίζουν συμβόλαιο με ανάλογο μερίδιο στο όνομα του κάθε ενοικιαστή (3^η Εγκύκλιος).

29. Για τους **ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές, τους οποίους οι Αρχές κρίνουν ως ενήλικα άτομα**, οι διαδικασίες των ΥΚΕ είναι οι εξής:

- Να ενημερωθούν την ίδια μέρα για τα εν λόγω αποτελέσματα και ταυτόχρονα ότι πρέπει να φύγουν από το Ίδρυμα. Την ίδια ημέρα διερευνάται τυχόν κενή θέση στο ΚΥΦΑΔΠ και σε τέτοια περίπτωση γίνεται εκεί εισδοχή τους (3^η Εγκύκλιος).
- Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν θέσεις στο ΚΥΦΑΔΠ, τότε το άτομο ενημερώνεται ότι σε περίοδο που δεν ξεπερνά τις 8 ημέρες ότι θα πρέπει να φύγει από το Ίδρυμα. Εάν επικαλεστεί οικονομική δυσκολία τότε θα ενημερωθεί ότι την ίδια ημέρα ή την επόμενη εργάσιμη μπορεί να υποβάλει αίτηση για κάλυψη υλικών συνθηκών υποδοχής (ΥΚΕ 178). Για επίσπευση της διαδικασίας, αναμένεται ότι, οι ΛΚΥ θα συνεργαστούν ανάλογα έτσι ώστε να αποφευχθούν τυχόν πρακτικά ζητήματα (π.χ. υποβολή της αίτησης 3 ημέρες πριν την έξοδο του από το Ίδρυμα κ.ά). Παράλληλα παραπέμπει ότι το οικονομικό θέμα θα κινηθεί με βάση την εγκύκλιο 29/11/2016 (3^η Εγκύκλιος).

Ε.2. Διαπιστώσεις

30. Διαπιστώνω τη γενικότερη απουσία, από μέρους της Πολιτείας και των συναρμόδιων Υπουργείων (Υπουργείου Εσωτερικών, Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπουργείου Υγείας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού), πολιτικών/διαδικασιών/πρακτικών και προγραμμάτων για τη μετάβαση από την ανηλικότητα στην ανεξαρτητοποίηση των ασυνόδευτων ανηλικών αιτητών/προσφύγων. Εντοπίζω επίσης, απουσία πολιτικών/διαδικασιών/πρακτικών και προγραμμάτων που να προωθούν την ενσωμάτωση γενικότερα της ομάδας, τόσο των νεαρών αιτητών ασύλου όσο και των νεαρών προσφύγων.
31. Η απουσία επαρκούς ρυθμιστικού πλαισίου διαδικασιών μετάβασης για τους ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές που ενηλικιώνονται και η άμεση ένταξή τους στην ομάδα των ενηλικών αιτητών ασύλου, δημιουργεί σημαντικό αριθμό σοβαρών προβλημάτων στους νεαρούς αιτητές, το κυριότερο των οποίων, εκτιμώ ότι είναι η ανεπάρκεια των παρεχόμενων υλικών συνθηκών υποδοχής, μέσω του συστήματος των κουπονιών, στο να τους εξασφαλίσει βασικές και αξιοπρεπείς συνθήκες επιβίωσης (βλέπε παραγράφοι 24-25 πιο πάνω).
32. Η συγκεκριμένη κρατική οικονομική αρωγή προς τους αιτητές ασύλου, λαμβάνει τα τελευταία χρόνια, δριμείς κριτικές, σε σχέση με το ότι εξαναγκάζει σε πολλές περιπτώσεις αιτητές να **διαβιούν σε συνθήκες εξαθλίωσης**. Σχετική με το θέμα είναι η έρευνα που ανατέθηκε στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας από την Υπάτη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες και έχει τίτλο «Οι Συνθήκες Διαβίωσης των Αιτούντων Άσυλο στην Κύπρο», (2018)²⁰. Αντικείμενό της είναι η κατανόηση, η κριτική αξιολόγηση των συνθηκών διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στην Κύπρο και η παρουσίαση συστάσεων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι αιτητές ασύλου. Η συγκεκριμένη μελέτη διαπίστωσε ότι, τόσο οι υλικές συνθήκες υποδοχής όσο και η γενικότερη παροχή κοινωνικής πρόνοιας προς τους αιτητές ασύλου έχουν σημαντικούς περιορισμούς, που αφορούν, ανάμεσα σε άλλα, το ότι το σύστημα κουπονιών είναι προβληματικό, χρονοβόρο και ανεπαρκές, το ότι απουσιάζει η εξατομικευμένη αξιολόγηση των ληπτών, το ότι οι τομείς εργασίας είναι εξαιρετικά περιορισμένοι, και το ότι υπάρχουν δυσκολίες στην πρόσβασή τους στις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.
33. Περαιτέρω, σημαντικά προβλήματα, σε σχέση με τη μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλικών αιτητών στην ενηλικίωση, εντοπίζω σε ότι αφορά **την στέγαση σε κατάλληλα καταλύματα, την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση,**

²⁰ Σπανέας, Σ., Κοχλιού, Δ., Ζαχαριάδης, Α., Νεοκλέους Γ. & Αποστόλου, Μ. *Οι Συνθήκες Διαβίωσης των Αιτούντων Άσυλο στην Κύπρο*, (2018). Υπάτη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες (UNHCR) στην Κύπρο και Πανεπιστήμιο Λευκωσίας.

την πληροφόρηση και σε υπηρεσίες κοινωνικής στήριξης, συμβουλευτικής και ψυχικής υγείας. Όσον αφορά τη **στέγαση**, ενόψει του ότι δεν υπάρχουν καταλύματα που να στεγάζουν για μεταβατική περίοδο τους νεαρούς αιτητές, αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες, ειδικότερα με το χαμηλό επίδομα ενοικίου που τους παρέχεται, να εντοπίσουν στέγη που να ανταποκρίνεται σε βασικές συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης. Η **εκπαίδευση ή/και επαγγελματική κατάρτιση** είναι καθοριστική για την ανεξαρτητοποίηση και την επιτυχή τους ενσωμάτωση. Με την ενηλικίωση, αντιμετωπίζουν εμπόδια στη συνέχιση της εκπαίδευσής τους, (π.χ. λόγω του ορίου ηλικίας για την υποχρεωτική εκπαίδευση, του επιπέδου εκπαίδευσης που διαθέτουν κατά την άφιξή τους στην Κύπρο) και επιπρόσθετα δεν υπάρχουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης τα οποία να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες της συγκεκριμένης ομάδας (βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Εξατομικευμένη περίπτωση Ι). Καθόσον αφορά την **απασχόληση**, η συγκεκριμένη πτυχή είναι θεμελιώδης για την οικονομική ανεξαρτητοποίηση και την ενσωμάτωση. Οι νεαροί αιτητές, με βάση την εθνική νομοθεσία έχουν πρόσβαση σε ελάχιστους, κακοπληρωμένους τομείς εργασίας υπό, συνθήως, άθλιες συνθήκες. Σε σχέση με την **κοινωνική, συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη** οι νεαροί αιτητές/πρόσφυγες, έχουν τη δυνατότητα για δωρεάν κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες ψυχικής υγείας στο δημόσιο τομέα. Η ανταπόκριση όμως των ΥΚΕ και των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας (ΥΥ), λόγω του μεγάλου φόρτου εργασίας και της υποστελέχωσης, είναι αργή, χρονοβόρα και δεν είναι προσαρμοσμένη στις πολιτισμική διαφορετικότητα από την οποία προέρχονται οι αιτητές/πρόσφυγες. Η ψυχική υγεία είναι καθοριστική διότι καθορίζει την κατάσταση ευημερίας του ατόμου, του επιτρέπει να συνειδητοποιεί τις δυνατότητές του, να αντεπεξέρχεται στις φυσιολογικές πιέσεις της ζωής, να εργάζεται παραγωγικά και γόνιμα και να είναι σε θέση να συμβάλει στην κοινότητα. Κατά συνέπεια η άμεση πρόσβαση, της ευάλωτης ομάδας των νεαρών αιτητών/προσφύγων, σε επαγγελματίες κοινωνικής εργασίας και ψυχικής υγείας είναι επιβεβλημένη για την ομαλή μετάβαση στην ανεξαρτητοποίηση και ενσωμάτωσή τους.

34. Από πλευράς τους οι ΥΚΕ, επιχειρούν, περί το 2016, μέσω τριών εγκυκλίων να διαμορφώσουν διαδικασίες για κάποιες πτυχές, κυρίως τις οικονομικές, σε ότι αφορά τη μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλικών αιτητών/προσφύγων που ενηλικιώνονται. Μέχρι τότε, η απουσία ξεκάθαρων γραπτών οδηγιών προς τους ΛΚΥ δημιούργησε προβλήματα στον έγκαιρο, ενιαίο χειρισμό και στον συντονισμό μεταξύ των αρμόδιων Τμημάτων του ΥΕΠΚΑ, τα οποία με τη σειρά τους οδηγούσαν στα φαινόμενα αιτητές/πρόσφυγες να μετακινούνται από το κρατικό ίδρυμα, χωρίς να έχουν εκ των προτέρων, ολοκληρωθεί και διεκπεραιωθεί οι απαραίτητες ενέργειες, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν συνθήκες φτώχειας, ανέχειας και εκμετάλλευσης.

35. Η πιο πάνω προσπάθεια από μέρους των ΥΚΕ για θεσμοθέτηση διαδικασιών, όπως ήταν και η εισήγησή μου στην επιστολή Αξιολόγησης²¹, θεωρώ ότι είναι ένα **μικρό μεν σημαντικό δε, βήμα στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων κατά τη μετάβασή τους στην ανεξάρτητη ζωή**. Παρόλα αυτά να σημειώσω ότι, οι εν λόγω διαδικασίες διαμορφώνουν μερικώς μόνο το θέμα -κυρίως την οικονομική πτυχή των επιδομάτων- και **δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση με σφαιρικό και ολιστικό τρόπο των πολύπλευρων θεμάτων που αφορούν τη μετάβαση στην ενηλικίωση και ανεξαρτητοποίηση**. Επιπρόσθετα, εντοπίζω, σε σχέση με τη διαδικασία όπως έχει διαμορφωθεί μέσα από τρεις εγκυκλίους, προβληματικά σημεία τα οποία είναι τα εξής:

- Απουσιάζουν εντελώς οδηγίες για τις ενέργειες των ΛΚΥ σε σχέση με την εκπαίδευση των ασυνόδευτων ανηλίκων πριν από την ενηλικίωση σε δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης και αυτονομίας, τη συμμετοχή τους στην δημόσια ζωή της κοινότητας και με την ψυχολογική προετοιμασία, στήριξη και καθοδήγηση στην ενηλικίωση.
- Η εισήγηση σύμφωνα με την οποία μετά από συγκατάθεση των ασυνόδευτων μέρος του επιδόματος προσωπικών μικροεξόδων να φυλάγεται για τα πρώτα έξοδα τους μετά την έξοδο από το ίδρυμα, δεν με βρίσκει σύμφωνη.
- Δεν διευκρινίζονται τα κριτήρια, τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι ατομικές περιστάσεις στη βάση των οποίων θα λαμβάνονται οι αποφάσεις σε σχέση με την αποκατάσταση, συμπεριλαμβανομένης και της απόφασης για παράταση της διαμονής παιδιού στο ίδρυμα μέχρι την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς.
- Η ενημέρωση που παραχωρείται πριν την ενηλικίωση, περιορίζεται στις επιλογές αποκατάστασής και των επιδομάτων χωρίς να διευκρινίζεται πότε χρονικά θα ξεκινά η εν λόγω ενημέρωση ούτε και ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιείται.
- Η εισήγηση για συνεργασία και εμπλοκή των ΛΚΥ με τις ΜΚΟ, είναι μεν θετική, περιορίζεται όμως δε μόνο σε θέματα υλικής βοήθειας σε σχέση με την εξασφάλιση κατά την έξοδο από το ίδρυμα των ειδών πρώτης ανάγκης.

36. Παρατηρείται διαφορετική μεταχείριση, μεταξύ των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων που μένουν στο Σπίτι της Ελπίδας στη Λευκωσία με τους αιτητές που διαμένουν στα Κρατικά Ιδρύματα, ως προς τη συνδρομή και υποστήριξη στην ανεξαρτητοποίηση που λαμβάνουν. Το Σπίτι της Ελπίδας στη Λευκωσία προσφέρει στους ενοίκους του ολιστικές υπηρεσίες και οι επαγγελματίες και εθελοντές που εργάζονται εκεί, υποστηρίζουν με ενεργητικό και πρακτικό τρόπο τους αιτητές/πρόσφυγες, κατά την εξασφάλιση εγγράφων, την υποβολή αιτήσεων, το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού, την εξεύρεση στέγης και εργασίας και ψυχολογική υποστήριξη κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση.

---

²¹ Παρέμβαση αξιολόγησης της Επιτροπής προς την Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με ημερ. 06/10/2016 και Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.11.44.01, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.32, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.33, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.34, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.35, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.36, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.37, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.38, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.39.

37. Σε ακόμη δυσμενέστερη θέση βρίσκεται η ομάδα των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών οι οποίοι κρίνονται, μετά από διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας τους, ότι είναι ενήλικες. Στις εν λόγω περιπτώσεις, οι ΥΚΕ εκτιμούν ότι ο ρόλος τους, ως κηδεμόνες, τερματίζεται άμεσα, ότι ως ενήλικες θέτουν σε κίνδυνο τους άλλους ασυνόδευτους ανήλικους που διαμένουν στο ίδρυμα και, ως εκ τούτου, απαιτούν την άμεση έξοδό τους από το ίδρυμα. Οι γραπτές οδηγίες που καθορίζουν τις διαδικασίες των ΥΚΕ, σε περιπτώσεις όπου, ασυνόδευτος ανήλικος αιτητής διαπιστωθεί μετά από εκτίμηση της ηλικίας του ότι είναι ενήλικο άτομο, είναι σχεδόν ανύπαρκτες και ασαφείς. Συγκεκριμένα οι οδηγίες που δόθηκαν για τη εν λόγω ομάδα περιορίζονται στον καθορισμό των οχτώ ημερών ως ανώτατο όριο παράτασης της παραμονής τους στο ίδρυμα, σε βασική ενημέρωση ως προς τις επιλογές αποκατάστασης και για το δικαίωμα για αίτηση για κάλυψη υλικών συνθηκών υποδοχής. Επίσης για το οικονομικό θέμα παραπέμπει στην 2^η Εγκύκλιο, η οποία καθορίζει σειρά ενεργειών με συγκεκριμένα χρονικά διαγράμματα, τα οποία όμως είναι αδύνατο να διεκπεραιωθούν, στα πλαίσια των 8 ημερών της παράτασης της διαμονής τους, που προβλέπει, για τις συγκεκριμένες περιπτώσεις, η 3^η Εγκύκλιος. Επομένως, σε κάποιες περιπτώσεις, ζητείται η έξοδός τους, προτού εξασφαλιστούν άλλες διευθετήσεις διαμονής και χωρίς να ξεκινήσει η καταβολή των επιδομάτων τους ως ενήλικες αιτητές. (βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Ομαδοποιημένη περίπτωση I, Ομαδοποιημένη περίπτωση II)
38. Θεωρώ ότι, την πιο πάνω μεταχείριση, λαμβάνοντας υπόψη και την υποκειμενικότητα των μεθόδων εκτίμησης της ηλικίας και τα μεγάλα περιθώρια λάθους που εμπεριέχουν, ως ιδιαίτερα σκληρή, ενώ σε κάποιες προγενέστερες περιπτώσεις η μεταχείριση, εκ μέρους των ΥΚΕ, «ιδίως στην περίπτωση των κοριτσιών, περιείχε στοιχεία αχρείαστης ανελαστικότητας, στα όρια της σκληρότητας»²². (βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ, Ομαδοποιημένη περίπτωση I, Ομαδοποιημένη περίπτωση II)
39. Περαιτέρω, ως ενήλικες πλέον αιτητές βιώνουν τα προβλήματα που προκύπτουν από το υπάρχον σύστημα παροχής υλικών συνθηκών υποδοχής και τα προβλήματα που προκύπτουν από τη γενικότερη απουσία από μέρους της Πολιτείας πολιτικών/διαδικασιών και προγραμμάτων ενσωμάτωσης για τους αιτητές. Η ανεπάρκεια των υλικών συνθηκών υποδοχής του συστήματος των κουπονιών, στο να εξασφαλίσει στους αιτητές βασικές και αξιοπρεπείς συνθήκες επιβίωσης, καθώς και τα επιμέρους προβλήματα, που προαναφέρθηκαν, σε ότι αφορά την στέγαση, την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την πληροφόρηση και σε υπηρεσίες κοινωνικής στήριξης, συμβουλευτικής και ψυχικής υγείας, μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των αιτητών, με σοβαρό ενδεχόμενο να οδηγήσουν ακόμα και στην αυτοκτονία (βλέπε Εξατομικευμένη περίπτωση II).

---

²² Έκθεση της Επιτροπής Διοικήσεως ως Αρχής κατά των Διακρίσεων, με τίτλο «Έκθεση της Αρχής κατά των Διακρίσεων αναφορικά με το Σύστημα Προστασίας και εκπροσώπησης των ασυνόδευτων ανηλίκων», ημερ. 24/08/2015, με Αρ. Φακ.: ΑΚΡ 41/2015, (παράγραφος 71).

Ε.3. Συστάσεις

40. **Συστήνω, τη διαμόρφωση από μέρους των συναρμόδιων Υπουργείων (Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπουργείο Υγείας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού) πολιτικής/διαδικασιών/πρακτικών και προγραμμάτων που να διασφαλίζουν την ομαλή μετάβαση από την ανηλικότητα στην ενηλικίωση και ανεξαρτητοποίηση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων και που να υποστηρίζουν έμπρακτα την ενσωμάτωσή τους στην κυπριακή κοινωνία.**
41. **Με βάση τις συστάσεις της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης²³, καλώ το κράτος να λάβει υπόψη την ευάλωτη κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών αιτητών/προσφύγων τα οποία ενηλικιώνονται και να καθιερώσει μεταβατική κατηγορία (π.χ. μεταξύ 18-21 ή 18-25), η οποία με πολλαπλά μέτρα υποστήριξης και βοήθειας να διευκολύνει την εκπαιδευτική, οικονομική, κοινωνική και την πολιτιστική τους ενσωμάτωση.**
42. **Ειδικότερα, συστήνω να μελετηθούν και να προωθηθούν συγκεκριμένες πολιτικές/διαδικασίες και προγράμματα που να αντιμετωπίζουν με σφαιρικό και ολιστικό τρόπο όλες τις πτυχές της ανεξαρτητοποίησης και ενσωμάτωσης των νεαρών αιτητών/προσφύγων. Ειδικότερα συστήνω τα εξής:**
- I. **Να μελετηθούν και να προωθηθούν πολιτικές/διαδικασίες όσον αφορά την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής στους νεαρούς αιτητές ασύλου που να διασφαλίζουν το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να παρέχουν τη δυνατότητα για βιώσιμες, αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης.**
  - II. **Σε σχέση με τη στέγαση, οι ΛΚΥ να συνδράμουν έμπρακτα στην εξεύρεση ασφαλούς και αξιοπρεπούς στέγης στους νεαρούς αιτητές/πρόσφυγες και όπου είναι δυνατό η στέγη να επιλέγεται με τρόπο ώστε να διευκολύνεται η συνέχιση της εκπαίδευσής τους. Παράλληλα, να μελετηθούν πρακτικές άλλων χωρών, για παράδειγμα της Σουηδίας, οι οποίες διαμόρφωσαν ειδικά καταλύματα για τους ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές/πρόσφυγες που ενηλικιώνονται. Στη Σουηδία²⁴, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτητές/πρόσφυγες**

²³ Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Resolution 1996 - *Migrant children: what rights at 18?* (2014). (Origin - Text adopted by the Standing Committee, acting on behalf of the Assembly, on 23 May 2014).

²⁴ UNHCR/Council of Europe field research on European State practice regarding transition to adulthood of unaccompanied and separated asylum-seeking and refugee children. (2014). *Unaccompanied and separated asylum-seeking and refugee children turning 18: what to celebrate.*

παραμένουν στην αρμοδιότητα του κράτους μέχρι την ηλικία των 21 ετών, και με την ενηλικίωση στα 18, μπορούν να μετακομίσουν σε ειδικό χώρο διαμονής (after-care home). Τα σπίτια αυτά αποτελούν ειδικές εγκαταστάσεις διαμονής για νεαρούς έως την ηλικία των 21 ετών, όπου παρέχονται υπηρεσίες κοινωνικών λειτουργιών και οι νεαροί, εκπαιδεύονται στην αυτορρύθμιση και αυτοεξυπηρέτηση.

- III. Όσον αφορά την **εκπαίδευση** να διασφαλίζεται η πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και η συνέχιση της εκπαίδευσης των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων ανεξάρτητα της ηλικίας τους. Για την αντιμετώπιση των διάφορων εμποδίων που προκύπτουν για τη συνέχιση της εκπαίδευσής τους να μελετηθούν και να προωθηθούν, εναλλακτικές επιλογές, όπως ταχύρρυθμα προγράμματα, προγράμματα μη τυπικής μάθησης και η επαγγελματική κατάρτιση/μαθητεία.
- IV. Όσον αφορά την **πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής στήριξης, συμβουλευτικής και ψυχικής υγείας**, οι νεαροί αιτητές/πρόσφυγες να έχουν άμεση πρόσβαση σε κοινωνικούς λειτουργούς για στήριξη, παρακολούθηση και συμβουλευτική καθώς και σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας για τη στήριξή τους κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση.
- V. Προώθηση **προγραμμάτων ένταξης**, υπό την ευρύτερη έννοια του όρου και με πεδίο εφαρμογής που να υπερβαίνει τα καθορισμένα προγράμματα ένταξης που αναφέρονται στις ευρωπαϊκές οδηγίες, τα οποία περιλαμβάνουν κυρίως προγράμματα γλωσσικής κατάρτισης και ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των προσφύγων και τη γνώση της κοινωνίας υποδοχής. Η ενσωμάτωση είναι μια συνεχής διαδικασία μέσω της εκπαιδευτικής ή/και της επαγγελματικής συμμετοχής σε μια κοινωνία, και επομένως μια επιτυχημένη μετάβαση στην ενηλικίωση διευκολύνει σημαντικά τη διαδικασία ενσωμάτωσης των νεαρών αιτητών/προσφύγων.

43. Όσον αφορά τις υφιστάμενες διαδικασίες των ΥΚΕ που έχουν ρυθμιστεί με τις τρεις προαναφερόμενες εγκυκλίους συστήνω τα εξής:

- I. Να προωθούνται ενέργειες για εκπαίδευση των ασυνόδευτων ανηλίκων σε δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης και αυτονομίας, ενέργειες που να προωθούν τη συμμετοχή τους στην δημόσια ζωή της κοινότητας και μέτρα για την ψυχολογική προετοιμασία, στήριξη και καθοδήγηση στην ενηλικίωση.
- II. Να καθοριστούν τα κριτήρια, τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι ατομικές περιστάσεις στη βάση των οποίων θα λαμβάνονται οι αποφάσεις αποκατάστασης, συμπεριλαμβανομένης και της απόφασης για παράταση της διαμονής παιδιού στο ίδρυμα.
- III. Η ενημέρωση για την ενηλικίωση να ξεκινά νωρίς και να υποβοηθείται με διάφορα μέσα, όπως ενημερωτικά φυλλάδια.
- IV. Να συγκεκριμενοποιηθούν οι Υπηρεσίες, οι τοπικοί φορείς και οι ΜΚΟ στις οποίες θα παραπέμπονται/διασυνδέονται οι νεαροί αιτητές καθώς και οι υπηρεσίες και τα κοινωνικά, εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρουν.

V. Να μελετηθούν καλές πρακτικές άλλων χωρών σε σχέση με τις διαδικασίες μετάβασης που ακολουθούν για την κοινωνική ένταξη και την ομαλή μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην ενηλικίωση.

44. Όσον αφορά τη μεταχείριση της ομάδας των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών που οι Αρχές κρίνουν ως ενήλικα άτομα, να επισημάνω ξανά ότι, **οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ένα παιδί, που λανθασμένα εξέρχεται του συστήματος προστασίας και εντάσσεται σε κέντρο υποδοχής ή κράτησης με ενήλικες είναι μεγαλύτεροι**, από τους κινδύνους που προκύπτουν από την τοποθέτηση ατόμων, των οποίων η ανηλικότητα αμφισβητείται, με παιδιά σε κέντρα παιδικής προστασίας²⁵. Παράλληλα να ληφθεί υπόψη ότι (α) οι πλείστες περιπτώσεις, ούτως η άλλως, αφορούν νεαρά άτομα μιας ευάλωτης ομάδας πληθυσμού, (β) οι Αρχές καταλήγουν στην απόφαση ότι πρόκειται για ενήλικα άτομα μέσω μεθόδων, οι οποίες δεν συνιστούν ακριβή επιστημονική μέθοδο με σημαντικό ποσοστό αβεβαιότητας, και ότι (γ) η Διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας που εφαρμόζεται στην Κύπρο, παρουσιάζει σημαντικά προβληματικά σημεία (Αναλυτικά, βλέπε στην Έκθεση της Επιτρόπου, αναφορικά με την εκτίμηση της ηλικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου²⁶). Αυτών λεχθέντων, συστήνω όπως **η συγκεκριμένη ομάδα αιτητών αντιμετωπίζεται, από τις ΥΚΕ, με μεγαλύτερο πνεύμα ανθρωπισμού, επιείκειας και ευελιξίας**. Στα πλαίσια αυτά συστήνω να διαμορφωθεί γραπτή διαδικασία προς τους ΛΚΥ με σαφείς οδηγίες στις οποίες, ανάμεσα σε άλλα, να προβλέπεται παράταση του διαστήματος των οχτώ ημερών στο ελάχιστο διάστημα που απαιτείται για την διευθέτηση της νέας διαμονής και της οικονομικής αρωγής που δικαιούνται στα πλαίσια του συστήματος των κουπονιών.

H. ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ

45. Η παρούσα Έκθεση επικεντρώνεται **στις διαδικασίες μετάβασης στην ενηλικίωση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου**.

46. Για το λόγο αυτό, η παρούσα Έκθεση²⁷, διαβιβάζεται στον Υπουργό Εσωτερικών, την Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, τον Υπουργό Υγείας, τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, τον Προϊστάμενο Υπηρεσίας Ασύλου και τη Διευθύντρια Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας για δικές τους ενέργειες στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους.

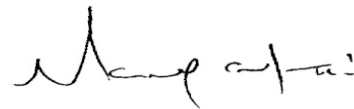
---

²⁵ Council of Europe, Wenke, D. (2017). *Age assessment: Council of Europe member states' policies, procedures and practices respectful of children's rights in the context of migration*; Separated Children in Europe Programme (SCEP), (2012). *Position Paper on Age Assessment in the Context of Separated Children in Europe*.

²⁶ Για την Έκθεση βλέπε στο www.childcom.org.cy, στο σύνδεσμο *Επίσημες Θέσεις/Εκθέσεις/Πορίσματα της Επιτρόπου*.

²⁷ Η παρούσα Έκθεση βρίσκεται αναρτημένη στην ιστοσελίδα της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού στο www.childcom.org.cy, στο σύνδεσμο *Επίσημες Θέσεις/Εκθέσεις/Πορίσματα της Επιτρόπου*.

47. Παράλληλα, κοινοποιείται στην Επίτροπο Διοικήσεως ως Ανεξάρτητη Εθνική Αρχή Ανθρώπινων Δικαιωμάτων για σκοπούς ενημέρωσης, στον Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών και την Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών, για σκοπούς κοινοβουλευτικού ελέγχου, καθώς και στην Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Κύπρο (UNHCR), τις ΜΚΟ Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (πρώην Future Worlds Center), Κίνηση για Ισότητα, Στήριξη, Αντιρατσισμό (ΚΙΣΑ), Hope for Children και Cyprus STOP Trafficking, που μου έχουν διαβιβάσει περιπτώσεις οι οποίες έχουν αξιοποιηθεί στην κατάρτιση της παρούσας Έκθεσης, για σκοπούς ενημέρωσης.

Λ

ήδα Κουρσουμπά
Επίτροπος Προστασίας των
Δικαιωμάτων του Παιδιού

Λευκωσία, Δεκέμβριος 2018

Αρ. Φακ.:	Γ.Ε.Π. 11.11.44.01	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.30	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.41
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.12	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.31	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.42
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.19	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.32	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.43
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.20	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.33	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.45
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.21	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.34	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.46
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.22	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.35	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.47
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.23	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.36	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.48
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.25	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.37	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.50
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.28	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.38	Γ.Ε.Π. 11.17.09.02.350
	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.29	Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.39	Γ.Ε.Π. 11.11.44.04

ΧΠ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ 2015-18

Σελ.

Γ. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ 2015-18	28
Γ.1. Διερεύνηση παραπόνων	28
Γ.1.1. Ομαδοποιημένες παρεμβάσεις	28
Ομαδοποιημένη περίπτωση I	28
Ομαδοποιημένη περίπτωση II	30
Γ.1.2. Εξατομικευμένες παρεμβάσεις	32
Εξατομικευμένη περίπτωση I	32
Εξατομικευμένη περίπτωση II	34
Εξατομικευμένες περιπτώσεις III, IV, V, VI & VII	36
Εξατομικευμένες περιπτώσεις VIII, IX & X	37
Γ.2. Συνάντηση με τους Εκπροσώπους των ΥΚΕ	40
Γ.3. Συνάντηση με τους Λειτουργούς της ΥΑ	40
Γ.4. Συνάντηση με ΜΚΟ	40
Γ.5. Συνεντεύξεις (ομαδικές, ατομικές) με ασυνόδετους ανηλίκους	41

Γ. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ 2015-18

Γ.1. Διερεύνηση παραπόνων

Την περίοδο 2015-18, διερεύνησα μετά από υποβολή παραπόνου ή/και αυτεπάγγελτα **44 περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου**, οι οποίες αφορούσαν τη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας, τη νομική εκπροσώπηση και τις διαδικασίες μετάβασης που εφαρμόστηκαν στο στάδιο της ενηλικίωσης τους ή κατά τη μετάβαση στην ανεξαρτητοποίηση, μετά από εκτίμηση των Αρχών ότι πρόκειται για ενήλικα άτομα.

Γ.1.1. Ομαδοποιημένες παρεμβάσεις

Ομαδοποιημένη περίπτωση I - (5 αιτητές, Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.19, 2015)

Μου υποβλήθηκε, από την UNHCR, αναφορά για ομάδα 5 ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών οι οποίοι κρίθηκαν, με βάση ιατρικές εξετάσεις ως ενήλικες και τους ζητήθηκε άμεσα να μετακινηθούν από το Πλαίσιο Ασυνόδευτων Ανηλίκων στη Λάρνακα, στο Κέντρο Υποδοχής Αιτητών στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Διεθνούς Προστασίας (ΚΥΦΑΔΠ). Ενόψει του ότι, οι υπό αναφορά αιτητές, αμφισβητούσαν το αποτέλεσμα των διαδικασιών εκτίμησης της ηλικίας τους και δεν συναινούσαν για μετακίνησή τους στο ΚΥΦΑΔΠ, εκδιώχθηκαν από το Πλαίσιο, με αποτέλεσμα να κοιμούνται στο ύπαιθρο.

Για τη διερεύνηση των πέντε πιο πάνω περιπτώσεων προέβηκα στις εξής παρεμβάσεις:

- I. **Ομαδοποιημένη παρέμβαση** προς τους Γενικούς Διευθυντές του Υπουργείου Εσωτερικών (ΥΕ), Υπουργείου Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΥΕΠΚΑ) και του Υπουργείου Υγείας (ΥΥ) ημερ. 24/06/2015²⁸ στην οποία υπενθύμισα τις διαδικαστικές εγγυήσεις που πρέπει να εφαρμόζονται κατά την εκτίμηση της ηλικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων που αναφέρονται στη Θέση-2014. Επιπρόσθετα, έθεσα εξατομικευμένα για τις περιπτώσεις ερωτήματα καθώς και γενικότερα ερωτήματα σε σχέση με τις διαδικασίες εκτίμησης της ηλικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων και του τρόπου άσκησης του ρόλου του κηδεμόνα.
- II. Πραγματοποίηση, στις 01/07/2015, επείγουσας **Πολυθεματικής Συνάντησης**. Σε αυτή συμμετείχαν εκπρόσωποι των Ιατρικών Υπηρεσιών, των Οδοντιατρικών Υπηρεσιών, της ΥΑ, της UNHCR και της Επιτρόπου Διοικήσεως και παρουσιάστηκε

²⁸ Παρέμβαση Επιτρόπου προς Γενικούς Διευθυντές του ΥΕ, ΥΕΠΚΑ και του ΥΥ, με ημερ. 24/06/2015 και Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π.11.17.09.06.19.

πληροφόρηση για τη θεσμοθέτηση διαδικασίας εκτίμησης της ηλικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών και για τη μεταχείριση που έτυχαν οι 5 ανήλικοι.

- III. Μελετήθηκαν αντίγραφα των **φακέλων των ΥΚΕ** για τις πέντε υπο αναφορά περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών.
- IV. Μελετήθηκαν οι **φακέλοι της ΥΑ** για τις τέσσερις πιο πάνω περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου.

Με βάση την πιο πάνω πληροφόρηση, ενημερώθηκα ότι, αρχές του 2015, οι 5 πιο πάνω ασυνόδευτοι ανήλικοι, λήφθηκαν υπό τη νομική φροντίδα των ΥΚΕ, φιλοξενούνταν στο Προσωρινό Πλαίσιο στη Λάρνακα, υπέβαλαν αίτηση ασύλου, καθώς και αίτημα οικογενειακής επανένωσης, βάσει του Κανονισμού του Δουβλίνου. **Η διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας των πέντε ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ενεργοποιήθηκε μέσω τριών ομαδοποιημένων επιστολών, ημερ. 23/03/2015, 27/03/2015 και 06/04/2015 του Επαρχιακού Γραφείου Ευημερίας προς τον Προϊστάμενο ΥΑ**, με τις οποίες ζήτησε την υποβολή των αιτητών σε εξετάσεις για την εξακρίβωση της ηλικίας τους. Οι ενδείξεις/λόγοι, στη βάση των οποίων δημιουργήθηκε αμφιβολία, σχετικά με την ηλικία τους, *«αφορούσαν τη συμπεριφορά, τις ενέργειες και πληροφορίες που έδωσαν οι ίδιοι σε άλλους ένοικους...καθώς και από πληροφορίες που λήφθηκαν από τη Λειτουργό... κατά τις συνεντεύξεις μαζί τους. [...]»*²⁹. Περαιτέρω, στις εν λόγω επιστολές γινόταν αναφορά στο ότι τα άτομα αυτά παρουσίαζαν σωματότυπο ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας από αυτή που δήλωναν, ότι παρουσίαζαν *«ανάρμοστη συμπεριφορά στους άλλους ενοίκους, όσο και στο προσωπικό του ιδρύματος»*, ανυπακοή στους κανόνες του ιδρύματος, χρήση αλκοόλ και κάπνισμα. Σημειώνεται ότι, στους φακέλους των ΥΚΕ για τους αιτητές, εντοπίστηκε καταχώρηση Κοινωνικής Έρευνας-Εντύπου (ΥΚΕ 5), με ελάχιστες ατομικές και οικογενειακές πληροφορίες των αιτητών, η οποία φέρει ημερομηνία 15 περίπου ημέρες μετά την μετακίνησή τους εκτός του ιδρύματος. Δεν εντοπίστηκε καταχώρηση όσον αφορά ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις για τη διαχείριση της ισχυριζόμενης προβληματικής συμπεριφοράς που παρουσίαζαν.

Στις 17/04/2015, οι πέντε αιτητές ενημερώθηκαν από την αρμόδια ΛΚΥ –με τη βοήθεια διερμηνέα μέσω τηλεφώνου- για το ότι επρόκειτο να υποβληθούν σε ιατρικές εξετάσεις εκτίμησης της ηλικίας τους και υπέγραψαν έντυπο συναίνεσης στην αγγλική γλώσσα (από καταχώρηση φακέλων ΥΚΕ). Στις 7 & 11/05/2015, οι 5 αιτητές υποβλήθηκαν στην παρουσία της αρμόδιας ΛΚΥ, Λειτουργού της ΥΑ και διερμηνέα που μετάφραζε στη μητρική τους γλώσσα, σε πανοραμική ακτινογραφία δοντιών, κλινική εξέταση δοντιών και ακτινογραφία άκρος χειρός (καρπού) (από καταχώρηση φακέλων ΥΚΕ). Όσον αφορά τις ιατρικές εξετάσεις, η Γενική Διευθύντρια Υπουργείου Υγείας (ΥΥ), με επιστολή της ημερ. 03/07/2015³⁰ με πληροφόρησε ότι, *«...και στις πέντε περιπτώσεις, με βάση την ακτινογραφία φαινόταν καθαρά ότι είχαν κλείσει οι αναπτυξιακές πλάκες στην άκρα χείρα, που σημαίνει ότι δεν*

²⁹ Επιστολή Γενικού Διευθυντή ΥΕΠΚΑ προς την Επίτροπο, με ημερ. 17/07/2015 και Αρ. Φακ.: 11.11.30, 11.9.06.1.4. στην οποία επισυνάφθηκε Έκθεση των ΥΚΕ.

³⁰ Επιστολή Γενική Διευθύντρια ΥΥ προς την Επίτροπο, με ημερ. 03/07/2015 και Αρ. Φακ.: 3.1.62/6.

μπορεί το άτομο να αναπτυχθεί άλλο και ταυτόχρονα σημαίνει ότι είναι σε ηλικία άνω των 19 ετών...Διευκρινίζεται ότι τα πέντε άτομα δεν είχαν αποδεχθεί να υποβληθούν σε κλινική εξέταση από Παιδοενδοκρινολόγο για προσδιορισμό του σταδίου εφηβείας τους και ως εκ τούτου δεν εξετάστηκαν.» Καθόσον αφορά την Διενέργεια Πανοραμικής Ακτινογραφίας και Εξέτασης από Οδοντίατρο, η Γενική Διευθύντρια ΥΥ με πληροφόρησε ότι στα συγκεκριμένα πέντε περιστατικά χρησιμοποιήθηκαν 3 τουλάχιστο μέθοδοι αξιολόγησης της πανοραμικής ακτινογραφίας και οι τιμές που μου παρουσιάστηκαν αφορούσαν τα κατώτερα όρια λαμβάνοντας υπόψη και τη σταθερή απόκλιση. Για τις 4 περιπτώσεις η εκτιμώμενη οδοντική ηλικία των τριών μεθόδων ήταν 19,20-20,50 ενώ για τη μια περίπτωση 18,40-18,50. Περαιτέρω, διευκρινίστηκε ότι, τα πέντε περιστατικά έτυχαν μελέτης και από Ελλαδίτες καθηγητές, οι οποίοι συμφώνησαν με τη γνωμάτευση που είχε δοθεί από τις Οδοντιατρικές Υπηρεσίες. Με βάση τα πιο πάνω δεδομένα, οι Οδοντιατρικές Υπηρεσίες ενημέρωσαν την ΥΑ ότι υπάρχει πάρα πολύ μικρή πιθανότητα τα άτομα να είναι κάτω των 18 ετών.

Η ΛΚΥ, όσο και Λειτουργός της ΥΑ, είχαν εξατομικευμένες συναντήσεις με τους 5 αιτητές κατά την οποία τους ενημέρωσαν τα αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων, ότι δεν μπορούν να συνεχίσουν να διαμένουν στο συγκεκριμένο Κρατικό Ίδρυμα, για τη δυνατότητα εισδοχής τους στο ΚΥΦΑΔΠ και ότι η εξέταση του αιτήματός τους από την ΥΑ θα προχωρούσε κανονικά (από καταχώρηση φακέλων ΥΚΕ). Οι πέντε αιτητές αρνήθηκαν να μεταφερθούν στο ΚΥΦΑΔΠ. Στις 26/06/2015, οι πέντε αιτητές μεταφέρθηκαν στο Επαρχιακό Γραφείο Λάρνακας, και έγινε εκ νέου προσπάθεια να πεισθούν για εισδοχή τους στο ΚΥΦΑΔΠ, την οποία οι αιτητές απέρριψαν. Τότε, ενημερώθηκαν ότι δεν μπορούσαν επιστρέψουν στο Ίδρυμα και τους παραδόθηκαν τα προσωπικά τους είδη και έγγραφα, τα οποία είχαν ήδη συλλεχθεί από το ιδρυματικό προσωπικό. Την ίδια ώρα προκλήθηκε αναστάτωση στο Κρατικό Ίδρυμα από τους υπόλοιπους ένοικους, οι οποίοι όταν αντιλήφθηκαν τα πιο πάνω ανέδρασαν, με αποτέλεσμα να κληθεί η Αστυνομία από το ιδρυματικό προσωπικό (καταχώρηση φακέλων ΥΚΕ). Οι 5 αιτητές παρέμειναν άστεγοι, διανυκτέρευαν σε υπαίθριους χώρους στη Λευκωσία, ενώ στη συνέχεια αρνήθηκαν να φιλοξενηθούν σε χώρο διαμονής που τους παραχωρήθηκε από συγκεκριμένη ΜΚΟ.

Περίπου 1,5 χρόνο αργότερα, η Γενική Διευθύντρια του Κυπριακού Ερυθρού Σταυρού με επιστολή της ημερ. 25/01/2017, με ενημέρωσε ότι ένας από τους πιο πάνω αιτητές φιλοξενείτο τη δεδομένη περίοδο στο ΚΥΦΑΔΠ και εξακολουθούσε να υποστηρίζει ότι είναι ανήλικος. Η συγκεκριμένη περίπτωση αφορούσε τον αιτητή με τη χαμηλότερη από τους πέντε, εκτιμώμενη οδοντική ηλικία των τριών μεθόδων με εύρος 18,40-18,50 ετών.

Ομαδοποιημένη περίπτωση II- (8 αιτητές με Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.32, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.33, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.34, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.35, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.36, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.37, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.38, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.39, 2016)

Μου υποβλήθηκαν από τη ΜΚΟ, Future Worlds Center, αναφορές σχετικά με τις διαδικασίες μετάβασης που εφαρμόστηκαν σε περίπτωση ασυνόδευτης ανήλικης πρόσφυγα που

ενηλικιώθηκε και σε επτά περιπτώσεις ασυνόδευτων ανήλικων αιτητριών οι οποίες κρίθηκαν ως ενήλικα άτομα. Συγκεκριμένα, οι νέες αναφορές, αφορούσαν τα εξής:

- I. Ασυνόδευτη ανήλικη, αναγνωρισμένη πρόσφυγας παρόλο ότι ενηλικιώθηκε της επιτράπηκε να παραμείνει στο Κρατικό Ίδρυμα Ασυνόδευτων Ανηλίκων στη Λάρνακα μέχρι την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς. Παράλληλα, υποβλήθηκε η αίτησή της για Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ) η οποία όμως έμεινε σε στασιμότητα, καθότι εξακολουθούσε να μένει στο Ίδρυμα. Η ΛΚΥ, το καλοκαίρι, βοήθησε την αιτήτρια, στην εξεύρεση διαμερίσματος και στη βάση πληροφόρησης από το Τμήμα Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας ότι θα ξεκινούσε σε μερικές μέρες η καταβολή του ΕΕΕ, ασκήθηκαν πιέσεις στην ανήλικη για να μετακινηθεί. Τελικά η ανήλικη έφυγε, από το Κρατικό Ίδρυμα τον Αύγουστο, **χωρίς οικονομική στήριξη** και φιλοξενήθηκε για περίπου τρεις εβδομάδες σε ομοεθνείς της. Αρχές Σεπτεμβρίου μετακινήθηκε σε ενοικιαζόμενο διαμέρισμα για το οποίο οι ΥΚΕ κατέβαλαν την προκαταβολή και το πρώτο ενοίκιο και η καταβολή του ΕΕΕ τελικά ξεκίνησε το Σεπτέμβριο, ένα μήνα αργότερα από την αρχική πληροφόρηση.
- II. Δύο ασυνόδευτες ανήλικες αιτήτριες, μετά από ιατρικές εξετάσεις, κρίθηκαν από τις Αρχές ως ενήλικα άτομα. Μετά την απόφαση αυτή μετακινήθηκαν από το Κρατικό Ίδρυμα, στο Καταφύγιο Θυμάτων Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης και σε τρεις εβδομάδες σε ενοικιαζόμενο διαμέρισμα. Ταυτόχρονα, με τη μετακίνηση εγκρίθηκαν ως λήπτριες Κοινωνικών Παροχών από τις ΥΚΕ και τους καταβλήθηκαν κουπόνια αξίας 105 ευρώ.
- III. Τέσσερις ασυνόδευτες ανήλικες αιτήτριες οι οποίες, διαπιστώθηκε ότι πρόκειται για ενήλικα άτομα μετακινήθηκαν σε ενοικιαζόμενο διαμέρισμα **χωρίς όμως να εγκριθούν ως λήπτριες Κοινωνικών Παροχών από τις ΥΚΕ** με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν για αρκετές μέρες, μέχρι την έγκριση και καταβολή των κουπονιών, προβλήματα επιβίωσης.

Το θέμα των διαδικασιών μετάβασης για την **ομάδα των ασυνόδευτων ανήλικων αιτητών/προσφύγων που ενηλικιώνονται** και για την **ομάδα των ασυνόδευτων ανήλικων που οι Αρχές κρίνουν ότι είναι ενήλικα άτομα**, συζητήθηκε σε συνάντηση, στις 17/05/2016 με εκπροσώπους των ΥΚΕ και σε συνάντηση στις 10/5/2016 με εκπροσώπους ΜΚΟ. Ως αποτέλεσμα της διερεύνησης αυτής, απέστειλα **επιστολή αξιολόγησης** προς την Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων με θέμα «*Μεταβατικές διαδικασίες για ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές/πρόσφυγες που ενηλικιώνονται και για, κατ' ισχυρισμό, ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές, τους οποίους οι Αρχές κρίνουν ως ενήλικα άτομα*», με ημερ. 06/10/2016³¹ στην οποία διατύπωσα τις διαπιστώσεις και συστάσεις μου σχετικά με το θέμα.

---

³¹ Παρέμβαση αξιολόγησης Επιτρόπου προς την Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με ημερ. 06/10/2016 και Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.11.44.01, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.32, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.33, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.34, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.35, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.36, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.37, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.38, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.39.

Όσον αφορά την **ομάδα των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων που ενηλικιώνονται**, διαπίστωσα ότι, δεν υπάρχουν γραπτές οδηγίες ή τυποποιημένη διαδικασία που να καθορίζει τις ενέργειες που πρέπει να ακολουθούνται για την ομαλή μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών/προσφύγων στην ενηλικίωση και την ανεξαρτητοποίηση. Η απουσία τυποποιημένης διαδικασίας επιτρέπει τις διακρίσεις στη μεταχείριση μεταξύ των αιτητών, δημιουργεί κλίμα αβεβαιότητας και άγχος στους αιτητές καθώς και κενά στο συντονισμό και την επικοινωνία μεταξύ των αρμόδιων Τμημάτων του ΥΕΠΚΑ, σχετικά με την έγκαιρη καταβολή οικονομικής και άλλης βοήθειας και στήριξης προς αυτούς, καθώς και πρόσβαση σε όλα τα δικαιώματά τους σύμφωνα, επίσης, με τη Σύμβαση. Εισηγήθηκα, επομένως, τη δημιουργία τυποποιημένης γραπτής διαδικασίας στην οποία να περιγράφονται οι ενέργειες που ο αρμόδιος ΛΚΥ θα προβαίνει πριν, κατά και μετά την ενηλικίωση του ασυνόδευτου ανήλικου αιτητή/πρόσφυγα, τόσο για τη ψυχολογική προετοιμασία και την κοινωνική του ένταξη, όσο και για τη διευθέτηση πρακτικής φύσεως θεμάτων, που θα βοηθήσουν στην ανεξαρτητοποίησή του.

Όσον αφορά την **ομάδα των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών που οι Αρχές αξιολογούν ότι πρόκειται για ενήλικα άτομα**, διαπίστωσα ότι, οι ΥΚΕ θεωρούν ότι ο ρόλος τους, ως κηδεμόνες, τερματίζεται άμεσα, όταν ασυνόδευτοι αιτητές, αξιολογηθούν από τις Αρχές ως ενήλικα άτομα και, επομένως, απαιτούν την άμεση απομάκρυνσή τους από το Ίδρυμα. Διαπίστωσα, επίσης, ότι, δεν υπάρχουν γραπτές οδηγίες ή τυποποιημένη διαδικασία σχετικά με τη μεταχείριση της εν λόγω ομάδας, κάτι που επιτρέπει τη διαφορετική μεταχείριση των αιτητών από τους αρμόδιους ΛΚΥ, καθώς και κενά στο συντονισμό και επικοινωνία μεταξύ των αρμόδιων Τμημάτων σχετικά με την έγκαιρη καταβολή των επιδομάτων/κουπονιών και πρόσβαση σε άλλα δικαιώματά τους. Επισήμανα ότι, η μεταχείριση της συγκεκριμένης ομάδας ατόμων πρέπει να γίνεται με μεγαλύτερη επιείκεια και ευελιξία από τις ΥΚΕ και εισηγήθηκα τη δημιουργία τυποποιημένης γραπτής διαδικασίας στην οποία να περιγράφονται οι ενέργειες που ο αρμόδιος ΛΚΥ θα πρέπει να προβαίνει.

Στη βάση των πιο πάνω εισηγήσεών μου, η Διευθύντρια ΥΚΕ (ΔΥΚΕ) σε απάντησή της με ημερ. 06/02/2018³², με ενημέρωσε ότι όσον αφορά την ομάδα ασυνόδευτων ανηλίκων/προσφύγων που ενηλικιώνονται, οι ΥΚΕ με εγκύκλιο ημερ. 29/11/16, αρ. φακ. 11.06.04.040/11.11/71, καθόρισαν ενέργειες και προληπτικά μέτρα, στα οποία πρέπει να προβαίνουν τόσο ο αρμόδιος ΛΚΥ όσο και ο ιδρυματικός λειτουργός. Όσον αφορά την ομάδα των κατ' ισχυρισμό ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών που οι Αρχές εκτιμούν ως ενήλικα πρόσωπα, η ΔΥΚΕ ανέφερε ότι οι ΥΚΕ ζητούν την άμεση έξοδό τους από το ίδρυμα, *«για λόγους προστασίας των υπόλοιπων ενοίκων»* και ότι οι αρμόδιοι ΛΚΥ προβαίνουν άμεσα και εντατικά στην εξασφάλιση των αναγκαίων μέτρων προστασίας για την διαβίωση τους. Περαιτέρω αναφέρει ότι οι ΥΚΕ δεν είναι σε θέση να αμφισβητούν τα ιατρικά και άλλα πορίσματα, αναφορικά με τον προσδιορισμό ηλικίας και καταλήγει ότι, *«...δεν διαπιστώνεται ανομοιομορφία στον τρόπο εργασίας που ακολουθούν οι αρμόδιοι ΛΚΥ ανα επαρχία. Αντίθετα η περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων αντιμετωπίζεται όπως προβλέπεται σε*

³² Επιστολή ΔΥΚΕ προς την Επίτροπο, με ημερ. 06/02/2018 και Αρ. Φακ.: 11.11.014.002.007.001.

κάθε άλλη περίπτωση παιδιού υπο τη νομική φροντίδα της Διευθύντριας Κοινωνικής Ευημερίας. Εν κατακλείδι, παρόλο που θεωρούμε ικανοποιητικό το θεσμικό πλαίσιο που διέπει το χειρισμό των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Κύπρο, σας διαβεβαιώνουμε ότι αξιοποιείται κάθε δυνατή προσπάθεια για βελτίωση των προγραμμάτων μας.»

Γ.1.2. Εξατομικευμένες παρεμβάσεις

Εξατομικευμένη περίπτωση Ι – (Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π.11.17.09.06.42, χειρισμός ως ασυνόδευτος ανήλικος αιτητής κατά το 2015-2016 και διερεύνηση Επιτρόπου το 2017)

Μου υποβλήθηκε παράπονο από τη ΜΚΟ, Future Worlds Center, σε σχέση με τη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας ασυνόδευτου ανηλίκου αιτητή από τη Σομαλία. Σύμφωνα με την αναφορά ο αιτητής έφτασε στην Κύπρο τον Ιούλιο 2015, φοίτησε κατά την σχολική χρονιά 2015-16 σε σχολείο της Μέσης Εκπαίδευσης και διέμενε στο Σπίτι της Ελπίδας στη Λευκωσία. Η ΥΑ μετά από άρνηση του αιτητή να υποβληθεί σε ιατρικές εξετάσεις για διευκρίνιση της ηλικίας του, τον θεώρησε άνω των 18 ετών και ο αιτητής με τη στήριξη του προσωπικού του Σπιτιού και των ΥΚΕ μετακόμισε εκτός του Σπιτιού. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την αναφορά, λόγω του ότι πλέον αντιμετωπίζεται ως ενήλικας δεν του επιτράπηκε η εγγραφή για συνέχιση της εκπαίδευσής του σε δημόσιο σχολείο. Για τη διερεύνηση του παραπόνου προέβηκα σε παρέμβαση προς το Γενικό Διευθυντή ΥΕΠΚΑ και τον Προϊστάμενο ΥΑ με ημερ. 19/01/2017³³ στους οποίους έθεσα συγκεκριμένα ερωτήματα σε σχέση με τον εξατομικευμένο χειρισμό της περίπτωσης.

Ο Γενικός Διευθυντής ΥΕΠΚΑ, με επιστολή με ημερ. 15/05/2017³⁴, μου διαβίβασε Έκθεση των ΥΚΕ σύμφωνα με την οποία:

«4. Η συγκατάθεση διενέργειας ιατρικών εξετάσεων δόθηκε από τις ΥΚΕ, καθώς υπήρχαν βάσιμες αμφιβολίες σε σχέση με την ηλικία, οι οποίες προέκυπταν, τόσο από ατομικές συνεντεύξεις της Λειτουργού με τον αναφερόμενο, όσο και από αντιφατικές πληροφορίες που προέκυψαν κατά την συνέντευξή του στην Υπηρεσία Ασύλου στις 8/3/16.

5. Σημειώνεται ότι δεν ετοιμάστηκε έκθεση σε σχέση με την εκτίμηση για την ηλικία του αιτητή, αφού δεν ζητήθηκε από την Υπηρεσία Ασύλου.»

Σε ερώτηση σε σχέση με τις ενέργειες των ΥΚΕ κατά πόσο μέσα από το ρόλο τους ως εκπροσώποι του ανηλίκου διασφαλίστηκε το ευεργέτημα της αμφιβολίας ανέφεραν ότι: «6. Κατά την συνέντευξη του αναφερόμενου στην Υπηρεσία Ασύλου, στην παρουσία της αρμόδιας Λειτουργού, διασφαλίστηκε το δικαίωμα του να αρνηθεί, εάν επιθυμούσε, την διεξαγωγή των ιατρικών εξετάσεων. Επεξηγήθηκε στον ίδιο η διαδικασία, δηλαδή ότι σε περίπτωση που αποδέχονταν να

³³ Παρέμβαση Επιτρόπου προς Γενικό Διευθυντή ΥΕΠΚΑ και Προϊστάμενο Υπηρεσίας Ασύλου, με ημερ. 19/01/2017 και Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.42.

³⁴ Επιστολή Γενικού Διευθυντή ΥΕΠΚΑ προς την Επίτροπο, με ημερ. 10/05/2016 και Αρ. Φακ.: 11.9.06.1.4. στην οποία επισύναψε Έκθεση των ΥΚΕ.

υποβληθεί σε ιατρικές εξετάσεις αξιολόγησης ηλικίας και προέκυπτε μικρή απόκλιση σχετικά με την ηλικία του (π.χ. 17-19 ετών), τότε ενεργοποιείτο το ευεργέτημα της αμφιβολίας υπέρ του.»

Ο Προϊστάμενος ΥΑ, με επιστολή με ημερ. 13/06/2017³⁵ ανέφερε ότι «Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης στις 08/03/2016, εντοπίστηκαν αντιφατικές δηλώσεις στους ισχυρισμούς του αιτητή σχετικά με τη χρονική περίοδο φοίτησής του σε σχολείο της χώρας του, τη χρονολογική περίοδο όπου αναχώρησε από τη χώρα Τζιμπουτί, στοιχεία τα οποία είναι άμεσα συνδεδεμένα με το θέμα της ηλικίας του. Επίσης δεν είχε στην κατοχή του έγγραφα που θα μπορούσαν ως αρχική ένδειξη, να διαφανεί η ημερομηνία γέννησής του, παρόλο που ανέφερε ότι είχε ταξιδέψει με διαβατήριο. Με βάση τα πιο πάνω δεδομένα κρίθηκε αναγκαίο όπως ο αιτητής παραπεμφθεί σε ιατρικές εξετάσεις προσδιορισμού ηλικίας.» Αναφέρει επίσης ότι «Καθ' όλη τη διαδικασία, χρησιμοποιήθηκε η συνδρομή Σομαλού μεταφραστή και ο αιτητής δεν εξέφρασε το οποιοδήποτε πρόβλημα για τη διαδικασία αυτή. Επίσης καθ' όλη τη διαδικασία παρευρισκόταν ως κηδεμόνας λειτουργός των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), η οποία στο τέλος της διαδικασίας είχε υπογράψει τη συνέντευξη, και δεν προέβαλε οποιεσδήποτε παρατηρήσεις.» Σύμφωνα με την απάντηση τα δεδομένα που προέκυψαν από τη συνέντευξη δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις για παραχώρηση του ευεργετήματος της αμφιβολίας. Περαιτέρω, σύμφωνα με την επιστολή:

«Ο αιτητής ενημερώθηκε στη συνέντευξη στη παρουσία του αντιπροσώπου/κηδεμόνα του ότι έχει το δικαίωμα να αρνηθεί στο να υποβληθεί σε ιατρικές εξετάσεις προσδιορισμού ηλικίας και ότι η άρνησή του δεν εμποδίζει τη Υπηρεσία Ασύλου να λάβει σχετική απόφαση στο θέμα της ηλικίας του.

Επίσης σε συνέντευξη διαδικασίας οικογενειακής επανένωσης από το Γραφείο Δουβλίνου στις 08/10/2015, ενημερώθηκε ο αιτητής στη παρουσία του αντιπροσώπου/κηδεμόνα του από τις ΥΚΕ, ότι το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση, έχει τη δυνατότητα να ζητήσει αποτελέσματα ιατρικών εξετάσεων προσδιορισμού ηλικίας για σκοπούς απόδειξης της ηλικίας του. Ο αιτητής αρνήθηκε στο να υποβληθεί στις εξετάσεις αυτές με την αιτιολογία ότι θα ήταν ικανοποιημένος για οποιαδήποτε απάντηση λάβει από το κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε αυτή ήταν θετική ή αρνητική.»

Εξατομικευμένη περίπτωση II – (Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.45, χειρισμός ως ασυνόδευτος ανήλικος αιτητής κατά το 2016 και διερεύνηση Επιτρόπου το 2017)

Δημοσιεύματα ημερ. 1/9/2017 & 10/9/2017, αναφέρονταν στην προηγούμενη αυτοκτονία αιτητή ασύλου και πρώην ασυνόδευτου ανήλικου από τη Σομαλία. Πληροφορίες που περιλήφθηκαν στα δημοσιεύματα και τις αναφορές από διάφορες ΜΚΟ που ήταν σε επαφή, είτε με τον ίδιο είτε με πρόσωπα του περιβάλλοντός του, ο αιτητής ήρθε στην Κύπρο από τη Σομαλία το 2015 ως ασυνόδευτος ανήλικος, υπέβαλε αίτημα ασύλου, αίτημα για οικογενειακή επανένωση μέσω της διαδικασίας του Δουβλίνου και φιλοξενήθηκε στο κρατικό ίδρυμα στη Λάρνακα. Λόγω του ότι, δημιουργήθηκαν αμφιβολίες για την ηλικία του, υποβλήθηκε σε ιατρικές εξετάσεις, στη βάση των οποίων εκτιμήθηκε ότι πρόκειται για ενήλικο άτομο. Ζητήθηκε, άμεσα η μετακίνησή του εκτός του ιδρύματος, χωρίς προηγούμενης να εξασφαλιστούν τα μέσα για την επιβίωσή του και τερματίστηκε η

³⁵ Επιστολή Προϊσταμένου ΥΑ προς την Επίτροπο, με ημερ. 13/06/2017 και Αρ. Φακ.:F15-00680R.

διαδικασία του Δουβλίνου για την επανένωση με τα οικογενειακά του άτομα στη Βρετανία. Λάμβανε τις υλικές συνθήκες υποδοχής που προβλέπονται για τους ενήλικες που διαμένουν εκτός του ΚΥΦΑΔΠ. Άτομα που τον γνώριζαν, ανέφεραν ότι ήταν κλειστό άτομο, με έντονα συναισθήματα απογοήτευσης και απελπισίας που αφορούσαν τον τερματισμό της διαδικασίας του Δουβλίνου και τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσής του.

Προέβηκα σε αυτεπάγγελτη παρέμβαση προς το Γενικό Διευθυντή ΥΕΠΚΑ και τον Προϊστάμενο ΥΑ, ημερ. 14/09/2017³⁶ στην οποία έθεσα ερωτήματα σε σχέση με τη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας και των διαδικασιών μετάβασης που εφαρμόστηκαν στην περίπτωση του καθώς και για τις ενέργειες των ΥΚΕ για τη διαχείριση της ψυχολογικής του κατάστασης ενόσω βρισκόταν υπο την κηδεμονία τους.

Η ΔΥΚΕ, με επιστολή της, ημερ. 23/01/2017³⁷:

- Όσον αφορά τη διαχείριση της ψυχολογικής του κατάστασης, αναφέρεται ότι κατά την περίοδο που ο αιτητής παρέμεινε στο Κρατικό Ίδρυμα είχε εξατομικευμένες συναντήσεις με την ΛΚΥ και καθημερινή επαφή με το ιδρυματικό προσωπικό χωρίς να προκύψει οτιδήποτε ανησυχητικό σε σχέση με τη ψυχική του υγεία. Περαιτέρω συναναστρεφόταν και διατηρούσε φιλικές σχέσεις με τους άλλους ένοικους ομοεθνείς τους, διακινείτο στην πόλη της Λάρνακας και διατηρούσε φιλικές σχέσεις και με άτομα εκτός του Κρατικού Ιδρύματος, ήταν συνεργάσιμος, διαχειριζόταν το θέμα της υγείας του με θετικό τρόπο χωρίς να παρατηρηθεί ότι έκανε αρνητικές σκέψεις. Ως εκ τούτου δεν προέκυψαν θέματα προς διαχείριση, ώστε να κριθεί αναγκαία η παραπομπή του στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας.
- Όσον αφορά τη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας, αναφέρεται ότι η ΥΑ ζήτησε από τις ΥΚΕ να αποστείλουν, πριν τη λήψη συνέντευξης, πληροφορίες σχετικά με το ατομικό και οικογενειακό ιστορικό του αναφερόμενου και σχετικά ετοιμάστηκε σημείωμα της αρμόδιας Λειτουργού. Κατά την συνέντευξη στην Υπηρεσία Ασύλου όπως αναφέρουν προέκυψαν αντιφάσεις στο ατομικό και οικογενειακό του ιστορικό (π.χ. στην ΛΚΥ ανέφερε ότι έχει έναν 11χρονο αδελφό, ενώ στον Λειτουργό της ΥΑ είπε ότι έχει ακόμη τρία αδέρφια, δύο αδελφές και έναν 8χρονο αδελφό, διαφορετική ημερομηνία θανάτου για τον πατέρα του κ.ά.). Λόγω των αντιφάσεων αυτών, η ΥΑ παρέπεμψε τον αναφερόμενο σε ιατρικές εξετάσεις για εξακρίβωση της ηλικίας του, με την οποία συναίνεσε.
- Σχετικά με το ρόλο των ΥΚΕ, στην εν λόγω διαδικασία αναφέρεται ότι «Οι ΥΚΕ λαμβάνοντας υπόψη, κυρίως τη συγκατάθεση του αναφερόμενου να υποβληθεί στις ιατρικές εξετάσεις εξακρίβωσης της ηλικίας του, καθώς και τις αντιφατικές πληροφορίες που δόθηκαν από τον ίδιο, ...δεν είχαν λόγους μη συναίνεσης στην υποβολή του στις απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις.»

³⁶ Παρέμβαση Επιτρόπου προς το Γενικό Διευθυντή ΥΕΠΚΑ και τον Προϊστάμενο ΥΑ, με ημερ. 14/09/2017 και Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.45.

³⁷ Επιστολή ΔΥΚΕ προς την Επίτροπο, με ημερ. 23/01/2017 και Αρ. Φακ.: 11.11.014.002.007.004.

- Καθόσον αφορά τις διαδικασίες μετάβασης που ακολουθήθηκαν «13. Τόσο η ΛΚΥ, όσο και το ιδρυματικό προσωπικό βοήθησαν σ' αυτή του την προσπάθεια καθοδηγώντας και αρκετές φορές μεταφέροντας τον στο κέντρο της Λάρνακας για να επισκεφθεί κάποιους χώρους για να διαμείνει.
14. Στις 22/06/2016, ο M.D. αποκαταστάθηκε σε ενοικιαζόμενο διαμέρισμα στη Λάρνακα. Την ίδια ημέρα έλαβε από τις Υπηρεσίες μας ποσό ύψους €230 ευρώ σε μετρητά, για κάλυψη του ενοικίου και προσωπικών του αναγκών. Παράλληλα, βοηθήθηκε από τη ΛΚΥ να συμπληρώσει και να καταθέσει αίτηση κάλυψης των υλικών συνθηκών υποδοχής του, ως αιτητής ασύλου. Από τις 22/06/2016 λάμβανε όλα τα δικαιώματα του ως αιτητής ασύλου και είχε στη συνέχεια συνεργασία με τον αρμόδιο ΛΚΥ, για ενήλικες αιτητές ασύλου.»

Το Σημείωμα της ΛΚΥ που επισυνάφθηκε στην πιο πάνω επιστολή και παραδόθηκε στο Λειτουργό της ΥΑ για τους σκοπούς της εκτίμησης της ηλικίας είναι μονοσέλιδο και η πληροφόρηση σε σχέση με το οικογενειακό ιστορικό ήταν η εξής: «Ο M.D.K., ισχυρίζεται πως γεννήθηκε στις 07/03/1999 στη Σομαλία. Σύμφωνα με αναφορά του, προέρχεται από τετραμελή οικογένεια. Ο πατέρας του ο οποίος ήταν δάσκαλος σκοτώθηκε στις 05/02/2016 από μέλη της Al-Shabaab. Η μητέρα του η οποία δεν εργάζεται διαμένει στη Σομαλία με τον 11χρονο αδελφό του, ο οποίος είναι μαθητής. Ο M. άρχισε να φοιτά στο σχολείο το 2014. Φοίτησε για δύο χρόνια και διέκοψε τη φοίτηση του όταν έχασε τον πατέρα του. Στις 20/02/2016 έφυγε από τη Σομαλία και πήγε στο Σουδάν. Στη συνέχεια ταξίδεψε αεροπορικώς στην Κωνσταντινούπολη και από εκεί έφτασε με βάρκα στη κατεχόμενη Κύπρο. Στόχος του είναι να επανενωθεί με την οικογένεια του θείου του (αδελφός της μητέρας του) που διαμένει στην Ολλανδία...είναι μουσουλμάνος και μιλάει την Αγγλική γλώσσα...Τα αποτελέσματα αναλύσεων κατέδειξαν ότι υποφέρει από ....»

Εξατομικευμένες περιπτώσεις III, IV, V, VI & VII - (Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.11.41.01, Αυτεπάγγελτη διερεύνηση 5 εξατομικευμένων περιπτώσεων ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου, 2016)

Κατά την επίσκεψη Λειτουργού του Γραφείου μου στην ΥΑ, στις 22/4/2016 για τη μελέτη φακέλων για εξατομικευμένες περιπτώσεις που μου υποβλήθηκαν παράπονα (βλέπε Ομαδοποιημένη περίπτωση I) μελετήθηκαν αυτεπάγγελτα και 5 επιπρόσθετες περιπτώσεις φακέλων ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών της ΥΑ σε σχέση με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την εκτίμηση της ηλικίας τους.

Σε δύο από τις περιπτώσεις αιτητών από τη Σομαλία, οι οποίοι δεν είχαν στην κατοχή τους έγγραφα ταυτότητας και υπέβαλλαν αίτημα μέσω του Κανονισμού του Δουβλίνου, η διαδικασία εκτίμησης ενεργοποιήθηκε από τις ΥΚΕ, οι οποίες με επιστολή τους εξέφραζαν τις αμφιβολίες τους για την ανηλικότητα των αιτητών. Ακολούθησε συνέντευξη της ΥΑ για την εκτίμηση της ηλικίας από την οποία, όπως αναφερόταν στις καταχωρήσεις των φακέλων, προέκυψαν εύλογες υποψίες αμφισβήτησης της ηλικίας τους και, ως εκ τούτου, παραπέμφθηκαν και για ιατρικές εξετάσεις. Και για τους δύο οι ιατρικές εξετάσεις κατέδειξαν ότι πρόκειται για άτομα πάνω των 18 ετών.

Στην τρίτη περίπτωση Σομαλού ασυνόδευτου ανήλικου αιτητή, χωρίς έγγραφα που υπέβαλε αίτημα μέσω του Κανονισμού του Δουβλίνου, δεν προέκυψαν μετά τη συνέντευξη της ΥΑ για την εκτίμηση της ηλικίας του υποψίες αμφισβήτησης της ηλικίας του. Περαιτέρω οι ΥΚΕ, μετά από αίτημα της ΥΑ για απόψεις τοποθετήθηκαν ότι *«Από τη μέχρι τώρα συνεργασία μας με τον ανήλικο δεν προέκυψαν οποιαδήποτε στοιχεία που να αμφισβητούν την ηλικία του.»* Στη βάση των πιο πάνω ο ασυνόδευτος ανήλικος αιτητής θεωρήθηκε ανήλικος και επομένως συνέχισε να τύγχανε μεταχείρισης ως ανήλικος. Στην τέταρτη περίπτωση ασυνόδευτου ανήλικου αιτητή που μελετήθηκε, ο ανήλικος ήταν από την Παλαιστίνη, κατείχε έγγραφα και δεν ζητήθηκαν από την ΥΑ ιατρικές εξετάσεις.

Η πέμπτη περίπτωση που μελετήθηκε αφορούσε ασυνόδευτη ανήλικη αιτήτρια από τη Σομαλία, η οποία δεν κατείχε έγγραφα και είχε υποβάλει αίτημα μέσω του Κανονισμού του Δουβλίνου για οικογενειακή επανένωση στη Νορβηγία. Οι Νορβηγικές Αρχές αμφισβήτησαν την ηλικία της ανήλικης, δεν αποδέχτηκαν την αίτησή της και ζήτησαν την υποβολή της σε ιατρικές εξετάσεις. Κατά τη συνέντευξη της αιτήτριας από την ΥΑ προέκυψαν υποψίες αμφισβήτησης της ηλικίας της καθότι υπέπεσε σε αντιφάσεις σε σχέση με το ατομικό και οικογενειακό της ιστορικό. Οι ΥΚΕ, μετά από αίτημα της ΥΑ για απόψεις τοποθετήθηκαν ότι, *πέραν από τις αντιφάσεις που παρατηρήθηκαν κατά τη συνέντευξη της αιτήτριας στην ΥΑ, δεν προέκυψαν οποιαδήποτε άλλα στοιχεία που να αμφισβητούν την ηλικία της από τη μέχρι σήμερα διαμονής της στο Κρατικό Ίδρυμα.* Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν ιατρικές εξετάσεις σύμφωνα με τις οποίες η ακτινογραφία καρπού έδειξε άτομο μεγαλύτερο των 17 ετών ενώ, οι τρεις μέθοδοι των οδοντιατρικών εξετάσεων κατέδειξαν εύρος ηλικίας 19,2. Στη βάση του ότι έστω και μία ιατρική εξέταση κατέδειξε ότι πρόκειται για ανήλικο άτομο πάνω των 17 ετών, η ΥΑ εφάρμοσε το ευεργέτημα της αμφιβολίας και συνέχισε να αντιμετωπίζει την αιτήτρια, ως ανήλικη.

Εξατομικευμένες περιπτώσεις VIII, IX & X – (Αρ. Φακ.: Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.46, Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.47 και Γ.Ε.Π. 11.17.09.06.46, χειρισμοί ως ασυνόδευτες ανήλικες αιτήτριες κατά το 2017 και διερεύνηση Επιτρόπου το 2018)

Μετά από υποβολή παραπόνου που λήφθηκε από την ΜΚΟ, Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, για τρεις ασυνόδευτες ανήλικες αιτήτριες από τη Σομαλία οι οποίες, το 2017 μετά από διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας τους κρίθηκαν ως ενήλικες, ζήτησα από την ΥΑ, ενώ επισυνάπτοντας τις γραπτές συγκαταθέσεις των αιτητριών, όπως μου παραχωρήσει πρόσβαση στους ατομικούς τους φακέλους. Η ΥΑ παραχώρησε την έγκριση και στις 19/03/2018, Λειτουργός του Γραφείου μελέτησε τους εξατομικευμένους φακέλους των τριών αιτητριών της ΥΑ.

Και οι τρεις περιπτώσεις αφορούσαν αιτήτριες οι οποίες είχαν υποβάλει αίτηση μέσω του Κανονισμού του Δουβλίνου για επανένωση με συγγενικά τους πρόσωπα σε χώρες κράτη μέλη της Ε.Ε. Στους τρεις φακέλους της ΥΑ, σε σχέση με τη διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας των αιτητριών εντοπίστηκε Κοινωνική Έρευνα (ΥΚΕ 187), η οποία προηγείτο της συνέντευξης με την ΥΑ για την εκτίμηση της ηλικίας τους. Στην Κοινωνική Έρευνα

περιλαμβάνονταν ελάχιστες βασικές πληροφορίες που αφορούσαν τη σύνθεση της οικογένειάς τους, το ατομικό και οικογενειακό τους ιστορικό καθώς και για το ταξίδι τους μέχρι να φτάσουν στην Κύπρο. Όσον αφορά στο πεδίο «Θέση ΛΚΥ για την ηλικία», στις 2 από τρεις περιπτώσεις η θέση της ΛΚΥ ήταν η εξής: *«Η πραγματική ηλικία της αναφερόμενης δεν μπορεί να διαπιστωθεί λόγω του ότι δεν έχει προσκομίσει επίσημα έγγραφα από τη χώρα της, η σωματική της ανάπτυξη και η αλληλεπίδρασή της με άλλα άτομα παραπέμπουν σε πιο ώριμο ηλικιακά άτομο ωστόσο αυτό δεν μπορεί να διαπιστωθεί μόνο από τις παρατηρήσεις μας. Για τους πιο πάνω λόγους η περίπτωση σας παραπέμπεται για σκοπούς προσδιορισμού ηλικίας.»* Αντίθετα στην 3^η περίπτωση στο πεδίο «Θέση ΛΚΥ για την ηλικία», η θέση της ΛΚΥ ήταν η εξής: *«Η αναφερόμενη δεν έχει στην κατοχή της έγγραφα από τη χώρα της που να αποδεικνύουν την πραγματική της ηλικία. Η συμπεριφορά που παρουσιάζει παραπέμπει σε άτομο ανώριμο χωρίς εμπειρίες ζωής, ωστόσο σύμφωνα με τις πληροφορίες που λήφθηκαν από την ίδια βρισκόταν πάντα στο σπίτι με τη γιαγιά της, δεν φοίτησε ποτέ σε σχολείο ούτε είχε αλληλεπιδράσεις με άλλα άτομα που θα την βοηθούσαν να αποκτήσει γνώσεις και ικανότητες. Λόγω του ότι δεν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την ηλικία της η περίπτωση προωθείται για αξιολόγηση ηλικίας.»*

Και στις τρεις περιπτώσεις κατά την συνέντευξη της ΥΑ για την εκτίμηση της ηλικίας, παρευρισκόταν μεταφράστρια Σομαλικών και Ιδρυματικός Λειτουργός η οποία ενεργούσε ως κηδεμόνας και εκπρόσωπος της αιτήτριας. Η Ιδρυματική Λειτουργός που παρευρισκόταν στις συνεντεύξεις είναι διαφορετικό πρόσωπο από τη ΛΚΥ που ετοίμασε τις πιο πάνω Κοινωνικές Έρευνες. Η συνέντευξη της ΥΑ στις 3 περιπτώσεις είχε πανομοιότυπη μορφή και δομή ενώ οι ερωτήσεις που αποσκοπούσαν στην λήψη πληροφόρησης σε σχέση με την ηλικία τους ήταν διασκορπισμένες σε όλη τη συνέντευξη. Αρχικά παραχωρήθηκε στις αιήτριες η εξής πληροφόρηση: *«By law it is required from you to prove your identity and age. In order the procedure for family reunification to begin we need to determine whether or not you are a minor person. If all examination which include both medical and non-medical examination show that you are a minor then we shall proceed with the Dublin procedure to request from the authorities to accept your request for family reunification. On the other hand if you are not a minor person, then we shall not proceed with the procedure but need to be removed from the shelter and the SWS shall not act as a guardian for you anymore. You will be under the protection of the Asylum Service. What we are about to do now is not a medical examination. Is there something that you did not understand or wish to ask?»*

Με την ολοκλήρωση και των τριών συνεντεύξεων, και ανεξάρτητα του κατά πόσο υπήρχαν αντιφάσεις στην εν λόγω πληροφόρηση που δόθηκε από τις αιήτριες (στις δύο από τις τρεις περιπτώσεις δεν εντοπίστηκαν αντιφάσεις από την Λειτουργό ΥΑ), η Λειτουργός της ΥΑ ενημέρωνε την αιήτρια για την **έλλειψη πληροφόρησης** σε σχέση με την ηλικία της και ζητούσε συγκατάθεση για τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων. Συγκεκριμένα ανέφερε τα εξής: *«I am not satisfied with the information you had provided to me. There are reasonable doubts for your age. Also lack of any documents such as passports is considered to be serious lack of evidence about your identity and age as well. As I have explained to you, by law is your responsibility to prove your age and identity. Therefore I need to send you for medical examination in order to further assess your age. Do you agree?»*

Σε σχέση με την ενημέρωση που παραχωρείτο στις αιτήτριες για τις ιατρικές εξετάσεις, σε μια από τρεις περιπτώσεις δεν εντοπίστηκε καταχώρηση σε σχέση με την πληροφόρηση που παραχωρήθηκε που να την ενημερώνει για τον τύπο των ιατρικών εξετάσεων, τους ειδικούς που θα τις διενεργήσουν ή τις επιπτώσεις τους στην υγεία, ενώ σε μια άλλη αιτήτρια αναφέρθηκε ότι οι εξετάσεις αυτές **«are not harmful»**. Σε καμία από τις τρεις συνεντεύξεις της Υπηρεσίας Ασύλου δεν εντοπίστηκαν καταχωρήσεις σε σχέση με παρέμβαση, σε οποιοδήποτε σημείο της συνέντευξης από τον κηδεμόνα/εκπρόσωπο.

Εντοπίστηκαν καταχωρήσεις εντύπου συγκατάθεσης για τη διενέργεια των ιατρικών εξετάσεων dental panoramic examination, wrist-x-ray και physical examination, γραμμένο στην αγγλική γλώσσα. Το περιεχόμενό του επεξηγήθηκε στα Σομαλικά προφορικά και υπογράφηκε από την αιτήτρια, τη μεταφράστρια της ΥΑ και την Ιδρυματική Λειτουργό.

Και στις τρεις περιπτώσεις, υπάρχει καταχωρημένη επιστολή των Οδοντιατρικών Υπηρεσιών με την οποία επισυνάπτεται η Έκθεση της ακτινογραφίας άκρας χειρός, του ακτινολόγου των Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας. Η εν λόγω επιστολή παρουσιάζει τα αποτελέσματα της κλινικής και ακτινογραφικής στοματολογικής εξέτασης και την εκτίμηση της ηλικίας, εκ μέρους των Οδοντιατρικών Υπηρεσιών. Οι Οδοντιατρικές Υπηρεσίες προκειμένου να εκτιμήσουν την ηλικία, ερμήνευσαν, την ακτινογραφία που απεικονίζει τη διάπλαση των γομφίων (στη μια περίπτωση των τεσσάρων γομφίων, στη δεύτερη των τριών γομφίων και στην τρίτη των δύο γομφίων) χρησιμοποιώντας 3 μεθόδους (Dermirjian, Harris & Nortje, Εξέταση Άτλαντα διάπλασης και ανατολής των δοντιών) και κατέγραψαν τις ελάχιστες ηλικίες των τριών μεθόδων. Σύμφωνα με την επιστολή, η μεθοδολογία είναι σύμφωνη με τις οδηγίες του IOFOS (International Organization for Forensic Odonto-Stomatology). Για τις δύο περιπτώσεις το εύρος ηλικίας των τριών μεθόδων είναι 19,2-19,5 και στην τρίτη περίπτωση είναι 19,2-20,7. Καθόσον αφορά την έκθεση του ακτινολόγου, και στις τρεις περιπτώσεις αναφέρεται *«πλήρης συνοστέωση πυρήνων οστέωσης επιφύσεων με τις μεταφύσεις»*, χωρίς άλλη πληροφόρηση ή τοποθέτηση/γνωμάτευση σε σχέση, με τα περιθώρια σφάλματος της μεθόδου, ή για την εκτιμώμενη ηλικία της αιτήτριας. Η επιστολή των Οδοντιατρικών Υπηρεσιών συνοψίζει τα αποτελέσματα και των τριών ιατρικών εξετάσεων ως εξής *«Συνεκτιμώντας την κλινική εξέταση και την ακτινογραφία εξέταση του στοματογναθικού συστήματος αλλά και τη γνωμάτευση από την ακτινογραφική εξέταση της άκρας χείρας...καταλήγουμε ότι το άτομο είναι άνω των 18 ετών και άρα ενήλικο.»*

Εντοπίστηκαν καταχωρήσεις των Τελικών Εκθέσεων των Λειτουργών της ΥΑ προς τον Προϊστάμενο με την οποία γινόταν εισήγηση το άτομο να θεωρηθεί ως ενήλικο. Στην Έκθεση περιγραφόταν η διαδικασία που ακολουθήθηκε και τα αποτελέσματα των διάφορων μεθόδων (ιατρικών και μη ιατρικών εξετάσεων). Δεν εντοπίστηκαν στις Εκθέσεις, αναφορές, εκτιμήσεις ή/και συνυπολογισμός από ειδικούς σε σχέση με τους κοινωνικούς, ψυχολογικούς, αναπτυξιακούς, περιβαλλοντικούς και πολιτισμικούς παράγοντες που επηρεάζουν την εκτίμηση της ηλικίας. Περαιτέρω, παρουσιάζονται, ως τεκμήρια

υποστήριξης της ενηλικότητας η απουσία εγγράφων, η μη ικανοποιητική πληροφόρηση που δόθηκε στη συνέντευξη με την ΥΑ και τα αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων.

Ακολούθως σε νέα συνάντηση των αιτητριών με τη Λειτουργό στην ΥΑ, στην παρουσία μεταφράστριας και της ΛΚΥ ενημερώθηκαν ότι «*All examination including the interview and medical examination have shown that you are not a minor person and that you are an adult person of more than 18 years old*» (καταχώρηση από το φάκελο της ΥΑ). Επίσης ενημερώθηκαν ότι τερματίζεται η αίτηση της οικογενειακής επανένωσης μέσω του Δουβλίνου, ότι θα πρέπει να μετακινηθούν από το ίδρυμα, και ότι ενόψει του ότι το ΚΥΦΑΔΠ είναι πλήρες ότι θα πρέπει να εντοπίσουν ενοικιαζόμενη κατοικία. Η αιτήτρια για την οποία η ΛΚΥ στην Κοινωνική Έρευνα εντόπιζε, ανωριμότητα, αρνήθηκε να υπογράψει το έντυπο το οποίο δήλωνε ότι ενημερώθηκε τα αποτελέσματα της εκτίμησης ηλικίας της, διότι συνέχιζε να υποστηρίζει ότι είναι ανήλικη.

Γ.2. Συνάντηση με τους Εκπροσώπους των ΥΚΕ

Πραγματοποιήθηκε το 2016 συνάντηση Λειτουργών του Γραφείου μου με εκπροσώπους των ΥΚΕ με στόχο τη διερεύνηση του ρόλου τους ως κηδεμόνες και εκπρόσωποι των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών. Κατά τη συζήτηση δόθηκε ενημέρωση και διευκρινίσεις σε σχέση με όλες τις πτυχές που αφορούν τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών, από πλευράς του διπλού ρόλου των ΥΚΕ. Η ενημέρωση και οι θέσεις που διατυπώθηκαν, από τους εκπροσώπους των ΥΚΕ, λήφθηκαν υπόψη στην ετοιμασία της παρούσας Έκθεσης.

Γ.3. Συνάντηση με τους Λειτουργούς της ΥΑ

Πραγματοποιήθηκε το 2016 συνάντηση Λειτουργών του Γραφείου μου με Λειτουργούς της ΥΑ με στόχο τη διερεύνηση των διαδικασιών εκτίμησης της ηλικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών. Κατά τη συνάντηση ενημερώθηκαν για τη Διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας που ετοιμάστηκε και διευκρινίστηκαν διάφορες πτυχές που αφορούν την εφαρμογή της. Η ενημέρωση και οι θέσεις που διατυπώθηκαν, από τους Λειτουργούς της ΥΑ, λήφθηκαν υπόψη στην ετοιμασία της παρούσας Έκθεσης.

Γ.4. Συνάντηση με ΜΚΟ

Πραγματοποιήθηκε το 2016 συνάντηση Λειτουργών του Γραφείου μου με τέσσερις ΜΚΟ, οι οποίες έχουν άμεση και συχνή επαφή με ασυνόδευτους ανήλικους και οι οποίες υποβάλλουν παράπονα στο Γραφείο μου για διερεύνηση. Συγκεκριμένα, στη συνάντηση κλήθηκαν και παρευρέθηκαν η Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Κύπρο (UNHCR), το Future Worlds Center, η Κίνηση για Ισότητα, Στήριξη, Αντιρατσισμό (ΚΙΣΑ), το Hope for Children. Κατά τη συζήτηση λήφθηκαν οι απόψεις τους σε σχέση με όλες τις πτυχές που αφορούν τη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών, όπως τα έχουν αντιληφθεί, μέσω των επαφών μαζί τους και διατυπώθηκαν απόψεις και

εισηγήσεις για καλές πρακτικές. Οι απόψεις που διατυπώθηκαν, από τους εκπροσώπους των ΜΚΟ, λήφθηκαν υπόψη στην ετοιμασία της παρούσας Έκθεσης.

Η πλειοψηφία των ΜΚΟ αναφέραν προβληματικές πτυχές για τη δομή και το περιεχόμενο των συνεντεύξεων που διενεργούνται από Λειτουργούς της ΥΑ για την εκτίμηση της ηλικίας και διατύπωσαν την άποψη ότι η νομική εκπροσώπηση που παρέχεται στους ασυνόδευτους ανήλικους αιτητές είναι ανεπαρκής. Ειδικότερα, εντοπίζουν θέματα στην έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση/συμβουλευτική που παρέχεται σε ότι αφορά νομικές πτυχές των αιτήσεων ασύλου, την γνώση σε ότι αφορά τις διαδικασίες που αφορούν τις αιτήσεις του Δουβλίνου, στην προετοιμασία των αιτητών πριν από τις διοικητικές διαδικασίες/συνεντεύξεις και την παθητική παρουσία του εκπροσώπου κατά τις συνεντεύξεις των ασυνόδευτων αιτητών με την ΥΑ. Επιπρόσθετα, επισήμαναν την απουσία ρητής διαδικασίας μετάβασης των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών στην ενηλικίωση και ότι οι ΥΚΕ τηρούν σκληρή, σε κάποιες περιπτώσεις, στάση έναντι των αιτητών οι οποίοι μετά από διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας, κρίνονται ως ενήλικες. Από την άλλη αναφέρθηκε ότι τα παιδιά που διαμένουν στο Σπίτι της Ελπίδας, έχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση σε σύγκριση με τα παιδιά που μένουν στα κρατικά ιδρύματα, διότι στο Σπίτι της Ελπίδας έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες από διεπιστημονικό προσωπικό (π.χ. νομική συνδρομή, μεγαλύτερη πρακτική στήριξη στη μετάβασή τους στην ανεξαρτητοποίηση).

Γ.5. Συνεντεύξεις (ομαδικές, ατομικές) με ασυνόδευτους ανήλικους

Πραγματοποίησα, το 2016 με Λειτουργούς του Γραφείου μου ομαδικές συνεντεύξεις με τα ασυνόδευτα ανήλικα αγόρια που έμεναν στο Πλαίσιο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων στη Λάρνακα και στο Σπίτι της Ελπίδας για τα ασυνόδευτα αγόρια στη Λευκωσία που λειτουργεί από την ΜΚΟ, Hope for Children. Επιπρόσθετα, Λειτουργοί του Γραφείου μου πραγματοποίησαν, το 2018 ομαδική συνέντευξη με τα ασυνόδευτα ανήλικα κορίτσια που έμεναν στο Πλαίσιο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Κοριτσιών στη Λάρνακα. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε από Λειτουργό του Γραφείου μου ατομική συνέντευξη με νεαρό αιτητή ασύλου, ο οποίος κρίθηκε από τις Αρχές ότι πρόκειται για ενήλικο άτομο. Μέσα από τις συνεντεύξεις, οι ανήλικοι ανέφεραν τις εμπειρίες και απόψεις τους σε σχέση με όλες τις πτυχές που αφορούν τη μεταχείρισή τους, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας εκτίμησης της ηλικίας τους. Οι εμπειρίες και οι απόψεις των ασυνόδευτων ανηλίκων λήφθηκαν υπόψη στην ετοιμασία της παρούσας Έκθεσης.

Τα κυρίαρχα, κοινά στοιχεία που εντοπίστηκαν στις αναφορές των ασυνόδευτων ανηλίκων ήταν το άγχος και η αγωνία για την έκβαση των αιτήσεών τους (ασύλου ή/και Δουβλίνου), ότι δεν λαμβάνουν επαρκή πληροφόρηση για τις εν λόγω αιτήσεις ή γενικότερα για τα δικαιώματά τους και το ότι δεν γνωρίζουν τι θα απογίνουν μετά την ενηλικίωσή τους, το οποίο επιτείνει το άγχος και την ανασφάλεια που νιώθουν. Περαιτέρω ανέφεραν ότι κατά τη συνέντευξη στην ΥΑ για την εκτίμηση της ηλικίας τους ένιωθαν έντονη πίεση και στρες και ότι δεν ένιωσαν προστασία, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας από τον κηδεμόνα/εκπρόσωπο που τους συνόδευε.

